

Redaksjon:

ODDYAR LARSEN — NILS JOHAN RUD
ARNE DURBAN

AV INNHOLDET:

RUDYARD KIPLING
av Øivind Bolstad.

OLAF ISAACHSEN
av Arne Durban.

STEVNEMØTET
av Gunnar Hagen Hartvedt.

KORSET
av Erling Wollan.

DET ER KRIGEN SI
SKYLD
av Bjørn Rongen.

NAKENT LAND
av Reidar Anthonson.

AUSTMENN
av Jørg. Bergo.

EN SELVMORDERSAGA
av André Bjerke.

SPORSNØ — UTEN
SPOR
av Georg Svendsen.

FORSIDEN:
Birgild Rud.

ORDET:

Du sier at glemselen gror på
din veg;
men gremmer det deg?
En yngling skal drømme og
dikte og slikt.
En mann skal pløye sin evnes
jord,
så det blomstrer og gror; —
uten takkens ord.

Men sådde du bare et frukt-
bart frø,
kan du rolig dø.
Hva gjør det om verden ditt
livsverk glemmer
en gang, når din grav deg
barmhjertig glemmer?
Hva gjelder vel minne i skrift
på jord,
når bare det gror
i ditt plogjærns spor?

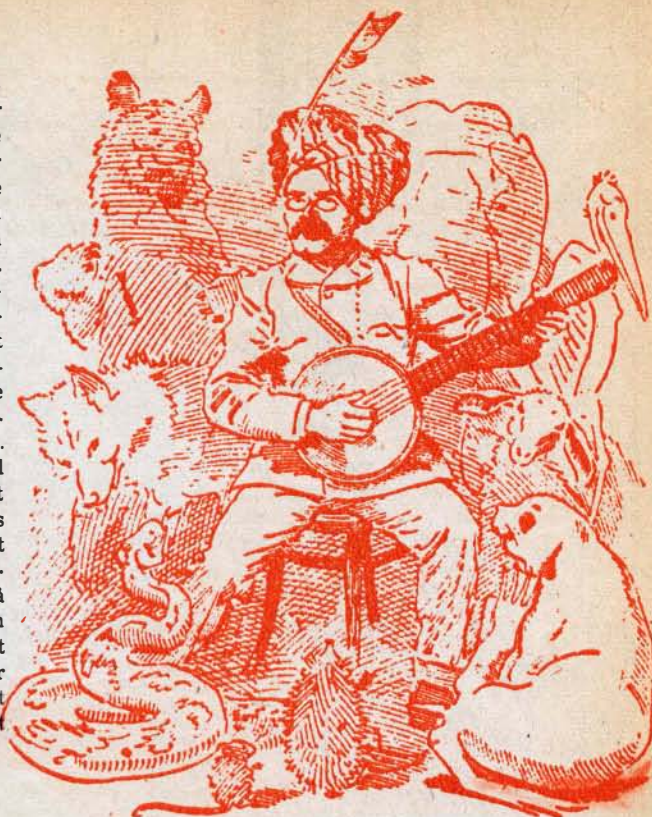
Vilhelm Krag.

Den gamle lama i Kiplings ypperste bok «Kim» snakker alltid om å erverve seg fortjeneste ved sine gode gjerninger. Er der en som har levd etter denne gylne regel, så er det Kipling selv. Han har ervervet seg en lesekrete som for ham er den største fortjeneste. Alt han skrev tok sikte på den alminnelige leser, avisleseren, mannen på gaten. Det han skrev er fritt for «litteratur», det er øyeblikksbetonet, fullt av handling, har alle magasiner og ukebladers hovedegenskap: fart, spenning, intensitet. Slik skrev han hele sitt liv. Likevel lar han en av personene i «Lyset som svant» si: «Hvorfor i pokkers skinn og bein vil du arbeide for et ukeblad. Det er å årelate sine evner langsomt.» Nåvel, Kipling må ha hatt mye blod selv, for han skrev på den teknikken hele sitt liv. Kipling tok sine emner hvor han fant dem, noen bilder på et gammelt hvalross-bein, et halvt

Øivind Bolstad:

RUDYARD KIPLING

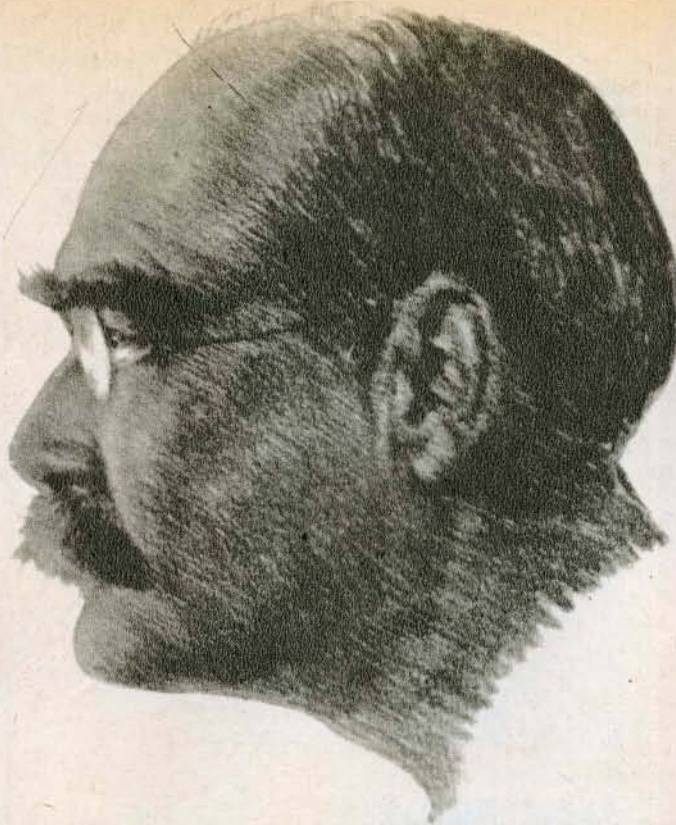
rykte, en liten passiar over et glass, en gammel protokoll i et arkiv, en drøm, et syn, en rangel, et tilfeldig møte — alt blir noveller med en journalistisk aktualitet, uten det minste forsøk på refleksjon eller på å gå dypere i litterær grublen. Han er den minst litterære forfatter av alle store diktere. Men han har et sprudlende oppkomme, det koker, det bobler, det syder av ham, og ingenting er ham fremmed. Når han gjen- tagne ganger sier at der er ingen hvit mann som kjenner det minste til India og folket der, så tror vi ham ganske enkelt ikke, fordi han ialltall har bibragt oss en forestilling om dette merkelige folket som på en underlig måte utfyller alt vi ikke vet med en visshet om at noen urkrefter har vi felles med dem, og slik blir vi deres brødre, som også Indias eventyr er våre eventyr og allverdens eventyr, der vi alle har forståelse og kan snakke sammen på like fot. Og dette er, etter min mening, hemmeligheten ved Kiplings suksess. Kipling selv skriver i eventyrtonen. Den er modernisert, det er så, men den er umiskjennelig. Han bekymret seg ikke med malende landskaps- skildringer, han går ikke i dypet av menneskesjelen, stilen er knapp og bare bestemt av det som skjer, og det som skjer, det skjer i nuet — i selve selveste øyeblikket. Den dem en hører om, hans personer som opplever tingene, de er trass i at de er temmelig nøkterne, mennesker som gjennom sine særpre- gar oss få del i både menneskers og landskapers egenart. Dette er ingen teknikk. Det er Kiplings natur. Slik skal det være. Der er sagatone over skildringene, tonen er mandig og saklig. Først og fremst er her handling. — Det blir stadig hevdet at dette er særpreget ved Kiplings talent, men det er dog grunn til å anta at denne mandighet og saklighet og stappfulle handlingsforløp også har dypere årsaker, nemlig i at Kipling er den siste store romer i litteraturen, i den som nådde verden, han er representant for det lille, eksklusive folk som kan holde



Karikatur av Kipling.

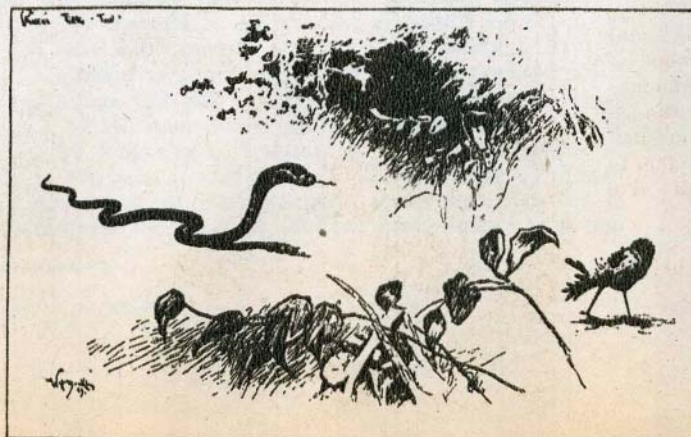
milliarder folkeslag under seg, og han forser seg på det, det blir religion for ham, dette «rule Britannia». Men sjelden har en usympatisk tanke fått en mer sjarmerende ramme enn hos Kipling, og sjelden en mer beskjeden. Når enkelte litteraturhistorikere sier oss at de vidunderlige junglehistorier, disse fabler, er hans politiske testamente, da kan vi alltid bøye oss for den vitenskapelige utlegning, men ikke desto mindre vil disse fortellingene beholde sin makt over alle mennesker tvers gjennom alle partier, ja ikke minst hos dem som skulde bli utlagt som bandar-log, apefolk. Rudyard Kipling ble født i Bombay i India 30 desember 1865

hvor hans far var direktør for muséet der. I «Kim» har han gitt en virkelig fornem skildring av en museumsdirektør, hvor han uten tvil har tenkt på sin far. Den er så gjennomført i sin diskresjon, og der ligger en så varm tone over selve skildringen, at den nok kan anses å ha hatt en personlig mening. Skal vi tro ham etter hans bøker, så måtte en liten pjokk som var sønn av en museumsdirektør komme til å oppleve litt av hvert. En ting fikk han iallfall inn i blodet, og det var noe av de innfødtes tankegang. Han har selv skildret i en novelle hvorledes språket og tanken plutselig kan vende tilbake i en voksen manns bevissthet, trass i at han har vært femten år vekk fra Indias påvirkning, og siste gang hørte dets pludring i øret da han var et lite barn. Utvilsomt er dette også Kiplings erfaring. Han måtte forlate Bombay da han var seks år gammel for å få sin gentlemanoppdragelse i England. Om sine skolegutt dager har han skrevet en av verdens morsomste guttebøker «Stalky & Co.» (Mesterlig oversatt til norsk av Barbra Ring.) Han var ingen bra elev, sett fra oppførselskarakterenes rubrikk. Ja, han var vel ikke noe emne i noen annen retning enn i det å kunne skrive for seg. Ja, beint ut sagt, så var han en doven slamp som ikke kunde mye av det som skolen forlangte, men desto mer energisk var han når det gjaldt om å lese, skrive vers, lage pamfletter og la sitt vidd spille via penn og papir. Han hadde imidlertid det hell at han vokste opp i et av Englands fineste kunstnerhjem, nemlig hos den berømte kunstmaler Burne Jones, som var gift med hans tante, og det har selvsagt pekt ham ut for gjerningen i meget større grad



enn det uopprinnelige talent, som vel i alminnelighet ligger begravd i tusener av hjerner uten å få slippe løs. Men Kipling ble altså tidlig preparert til sin gjerning. Det var derfor bare en selvfølge at da han dro tilbake til India, valgte han journalistikken. Enda tenkte ikke den attenårige gutten på forfatterbanen, men skrive vilde han. Han var en stumpneset, freidig kar som måtte snakke med all slags folk, hvor han traff dem. Han hadde en alkoholisk trang etter å pumpe dem, melke dem og — forstå dem. I India levde han sammen med offiserer og soldater, og fant med stor letthet vegen til fortroligheten, han lærte å kjenne sine

tjenere, han møtte underlige fyrer som hadde hele Indias mystikk i blodet, og han møtte dem med åpenhet. Kipling selv var noe av en fakir, en trollmann, en fantast, for ham var ingenting av det barokke og umulige vanvidd, hvis det bare hadde en linje, en kjerne av handling, en dramatisk tilspisset tenkemåte som skapte stoff. I disse årene samlet Kipling stoff for hele sin levetid. Men det første han kom til å utgi var ting fra samværet med den engelske territorialhær, den som han drømte om skulde bli verdensherskende. Han har selv fortalt hvorledes hans første bok kom ut. I «The Idler» for desember 1892 skrev han en liten artikkel, «Min første bok». Han skriver selv at han som ung mann arbeidet i en avis i India og skrev vers på fyrabend. Det var ikke vers som var gjennomarbeidet og filt til etter alle regler for versekunst. Noen få kan skrive vers uten å kjenne til den øg, skjønt ingen skal tro at han eller hun er den ene. Men Kipling skrev og skrev. Det morte ham å skrive disse tingene, han sier selv at det var fornøydlig. Han var ung, og det han skrev, var det som strømmet på og vilde fram, og det var en lyst å gi det form. Senere skulde han si til Edgar Wallace (som den gang var journalist i Sør-Afrika) at han nok skulde betenke seg på å bli forfatter. Så lenge det var en bi-interesse var det bra, eller som han sa «å ha litteraturen til elskerinne er deilig, men som hustru en forbannelse». Det tyder ikke på at Kipling arbeidet lettvtint med sine senere ting, og det gjør vel aldri en forfatter som har slitt noen år



Illustrasjon til «Rikkitikki-tavi» i Jungleboken. Av W.H. Drake.

i tredemøllen. Men i India arbeidet Kipling for sin fornøyleskyld med vers, og her skapte han noe overleilighetsverset, leilighetssangen, som senere skulde bli verdenslitteratur. Som han sier selv: «Disse versene kom lett, de skapte seg selv av livet jeg førte, og riktig dårlige var de, men gleden ved å lage dem var møyen verd.»

Disse versene fikk som regel plass på siste siden og tjente som utfylling. Kipling marte seg kostelig over at den innfødte setteren komplimenterte ham for hans evne til å utfylle tomme rom i avisens spalter med følgende anerkjennelse: «Deres poesi meget god, akkurat passelig i dag. De gi oss mer, hurtig, snart? Husk på: en tredjedels spalte passelig nok!»

Man skal ikke si at dette var en strålende oppmuntning for en ung dikter. Men det hendte at disse sangene ble populære. De ble sunget i brakken, og da de var satt til en god melodi, ble de snart sunget overalt der det fantes soldater. Folk han kjente begynte å lovprise disse ekstra-versene, og jo høyere de lød, jo mer oppmerksomhet vakte de, så til slutt ble endog venner og bekjente oppmerksom på at en blant dem var i ferd med å skape seg et navn uten å ha gått gjennom det litterære nåleøye. Så kom deres oppfordringer desto sterkere, og til slutt skjedde det, som han skriver: «Så ble der bygd en slags bok av tingene, det var nærmest et hefte, et magert, avlangt dokument — bare for å etterlikne departementets konvolutter — trykt på den ene siden, innbundet i brunt papir.»

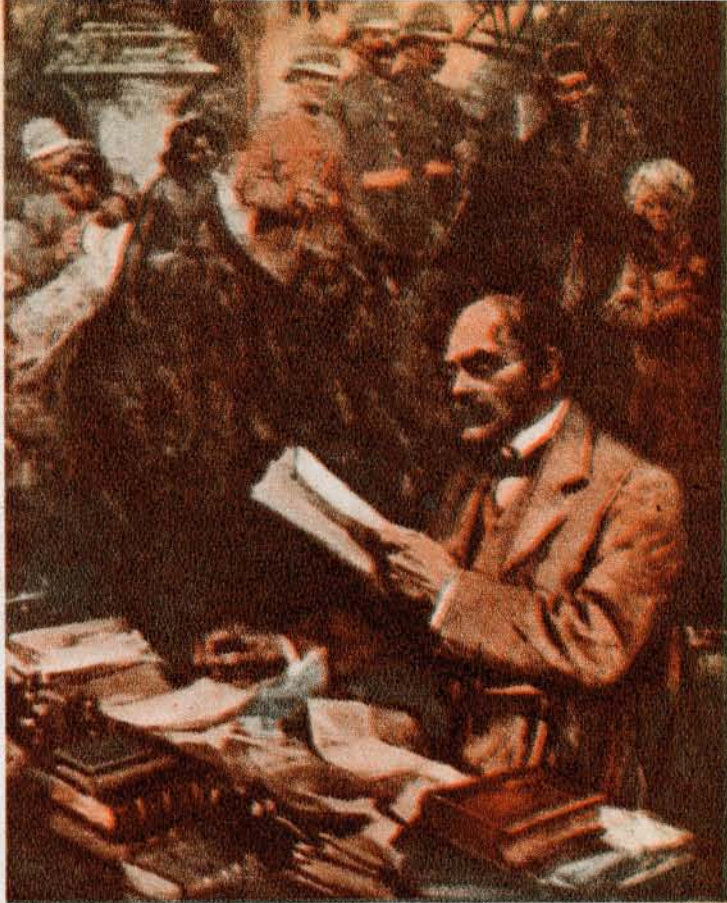
Og det skjedde, det som for øvrig alle måtte vente: det som folket hadde godtatt, det var også kunst, det var verd å selge, det var verd å kjøpe, det var dermed også verd å lese! «Hvert eneste eksemplar ble solgt i løpet av et par uker, og forholdet mellom rasne utgifter og mine inntekter har siden hjulpet meg til ikke å bli for imponert og medtatt av sympati for bokforleggere som snakker om at de nok tar en veldig risiko ved utgivelsen av romaner og bøker.»

Kipling tjente på sin første bok, og den kom på eget forlag. «Hver ny utgave ble litt fetere, og til slutt kom boken i selveste London med forgylt rand og skinnrygg.»

Det er antakelig denne bok som har forledet enkelte litteraturhistorikere til å slutte at Kipling sovnet en natt som en ubekjent størrelse og våknet neste dag som berømt. Noe er der i det, for Indias verden, Bombays liv, er ikke verdens. Men han har nok vært mer forberedt på sin suksess enn noen annen forfatter. Den arbeidet seg opp selv, fra den første beskjedne utgaven, og den likte han selvsagt også best: «Men jeg holdt mest av den, da den var en liten brun unge med rød tråd om magen, uvitende om at den led av de mest moderne sykdommer, og før folk hadde fått vite, uten tvil, hvorledes dens forfatter hadde ligget våken om nettene ute i India og anstrengt seg med å finne på noe som kunde gjøre lykke hos det engelske publikum.»

Kipling viser en herlig ironi akkurat i denne beskjedenhet og tegner et bilde av reklamens makt, bildet av det mystiske og eventyrlig fremmede som han var talerør for, mens han ganske rolig slår et slag for all evig

Illustrasjon til «Havets helter».
Av I. W. Taber.



Kipling og noen av hans fantasiskapninger.
Maleri av C. Cuneo.

kunst, selv den som ikke blir så kjent som hans, som hadde en ramme som der kunde lages romantikk om.

Det sier seg selv at hvis Kipling skulde bli det han hadde tenkt seg, måtte han tilbake til London, verdens navle. Og det målet hadde han tidlig satt seg. Mens han gikk i de spartanske redaksjonskontorene i Bombay, så han for seg Trafalgar Square og Londons syvende liv. Det var til gamlelandet han vilde, men så lenge han måtte være i India, vilde han også nyte landet.

Så er han atter i London og begynner fra nytt av som journalist. Boken han har utgitt i India følger ham, og plutselig kjenner hele det britiske imperium ham. Han er berømt, verdensberømt.

En berømmelse kommer alltid overraskende, men mon tro om ikke Kipling har hatt en anelse om at disse «småting» fra hans soldater-bekjentskaper vilde bringe ham likeså stor suksess i heimlandet som i provinsen. Der var de jo alt prøvde, og bedre prøve kunde de ikke få. Å jo, Kipling har visst hva han visste, men desto større glede har det fulgt med seieren. Og så kommer hans soldaterhistorier som aldri vil unnlate å gjøre sin virkning. Det er de tre musketerer under ny forkledning. Det er Terence Mulvaney og hans kamerater Learoyd og Ortheris. Disse karene lever livet i brakken. De har det sannelig ikke for morsomt alle tider, men de

lar seg aldri kue. De er stadig på jakt etter en rangel og etter å få den billigst mulig. For å nå det, skyr de ingenting, hverken tyveri, intrige eller disiplinær forbrytelse, som slett ikke er en bagatell her i India. Men de klarer som regel brasene. De er som de gamle vikingene, de rir på bølgen og får fotfeste på land, der en minst venter det. De er irere de to av dem og skulde således hate England, men de gjør det ikke når de har riflen i hånden og bajonetten er påsatt. De er vidunderlige helter for Old England, og de er anklagere mot all gammel byråkratsisme i London. Og når en av dem blir henrettet for en ting, så synger de en sang for ham som ikke er sentimental, men nok rommer følelse og sympati:

Det er ute Danny — hør de muntre trommeslag!
No formerer man kolonne — den kan dere stå stille bak!
Hoi — de nye rekrutter skjelver — de får bruk for øl i dag!
No hengte de Danny Dever!

Men han har skarpe torner i sin lyre, den fine og beskjedne Kipling, som er den frekkeste av alle diktere, for soldatene de kan og syng en sang som slutter på denne:

Vi er ferdig med alt håp og heder, tro og kjærlighet og alt, trin for trin synker vi dypere for hvert sekund.
Med vår ungdom kan man måle aller best hvor dypt vi falt — Altfor unge kjente vi for meget ond!
Hjertets anger er vår skam, no da vi fanger syndens sold.
Vi er stolt av at vi ingen stolthet har!
Overalt følger Rubens bann oss til fremmed jord, det skjuler, til vi dør, og «de» ei fulgte.

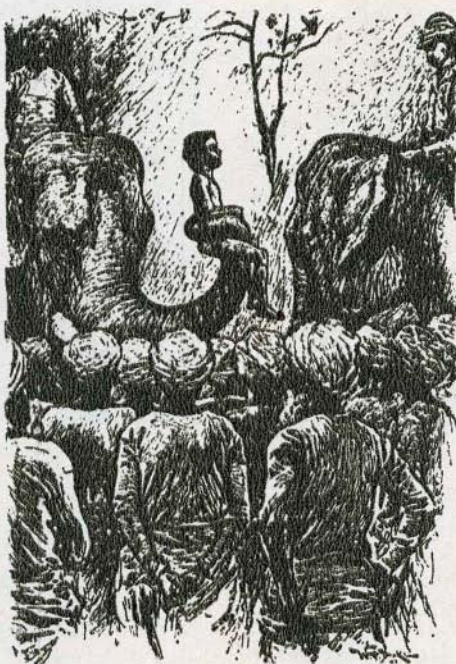
Vi er stakkars små brekende lam som fór vild.
Små sorte sauer som ikke fant sti eller vei.
Bæ—æ—æ —
Gentleman, en menig, gentleman-menig, ute på dill.
Vi blir evig fordømte.
Herregud, om du ikke gir oss fred.
Bæ! Mæ! Bæ!

Men han har også sangen om «Englands fane», og den er så visst ikke begretnende. Her er en stolt tone, en kraft, en oppfordring, der gis ingen nød, alt er til for å ofre: det har forfedrene gjort, det skal de nye gjøre, her er ingen rom for klage. Men så kan Kipling brått snu om og vise den mest feminine tone av alle diktere, denne manndommens dikter, som i diktet til mor, hvor han også på en stille måte forkynner en av sine yndlingsidéer som går igjen i mange noveller, nemlig matriarkatets eviggygne guddommelighet, kvinnen som denne jords sanne hersker, hun som styrer alt. Men i hans dikt til moren er det bare hennes oppofrelse som kommer fram. Det trenger ingen oversettelse. Det gir seg selv, om man ikke har lest et ord engelsk:

If I were hanged on the highest hill,
Mother o' mine, O Mother o' mine!
I know whose love would follow me still,
Mother o' mine, O Mother o' mine!

If I were drowned in the deepest sea,
Mother o' mine, O Mother o' mine!
I know whose tears would come down to me,
Mother o' mine, O Mother o' mine!

If I were damned of body and soul,
I know whose prayers would make me whole.
Mother o' mine, O Mother o' mine!



Illustrasjon til «Toomat ved elefantene» i Jungleboken. Av W. H. Drake.

Kipling var produktiv som en spansk dikter for hundre år siden. Han nådde også fram til det store publikum, fikk suksess, ble forguddet som få, og fikk Nobels litteraturpris i 1907, som mange mesterlige fortellere hadde fått det før ham og fikk det i høyere grad etter ham. Det er ingenting å si på den prisen, men kanskje vi kunde ønske at en Nobels litteraturpris hang så høyt, at det som er det høyeste av litteratur, ble prisbelønnet, og hvis det var tilfellet, vilde hverken Kipling eller Pearl Buck ha kommet på listen. Skjønt når to sjarmende diktere først skal kåres til parnassets øverste, så kan en ikke ønske seg bedre representanter. Men det er jo sørgelig at slike som Olav Duun ikke ble funnet verdig. Alt dette forringer selvsagt ikke Kiplings innsats som dikter. Han ble forresten en meget rik mann og førte en tilværelse som engelsk overklassemann i alle deler. Også sitt ansvar av det tok han på seg. Han så med klart blikk på nøden og de store savn, men han mang-

let totalt det indre øye som skulde avsløre humbugen, han var for sterkt preget av det indiske Britannia og forble alltid slik en temmelig konservativ natur. Han var fortelleren og levde i sine egne forestillinger. Han kunde med letthet innleve seg i en mange tusen års gammel forestilling, men hadde vanskelighet med å forstå hva hans egen tid bragte av nytt, og hvilke konsekvenser det måtte bringe for hans kjære England. Og slik er han ingen skapende ånd. Men til gjengjeld oppveies alle disse ting av hans strålende fabuleringssevne. Og dermed nådde han alle verdens folkeslag med sin kunst. — Og det uten å berøre tidens problemer.

Kipling er romantiker og fantast. Når han skriver, er ingenting ham fremmed, ingenting viker han tilbake for. Han er overtroisk som en gammel hushovmester på et engelsk familieslott med tradisjonsrike spøkelser. Og India er landet hvor han henter sine noveller med alt sitt overnaturlige stoff. Vi kan kanskje, i all beskjedenhet, innvende at hvis man vil nå publikum med noveller som skrives for aviser og tidsskrifter og ukeblader, så kan en ikke finne bedre bru enn akkurat det overnaturlige. Og det kan ikke nektes at Kipling hadde suksess ak-

(Forts. side 22.)

Han subbet i halvstivnet snøslaps framover vegen som skrudde seg lik en hvit mark ut i mørket bak ham. Det tok til å fryse på igjen, og trappene opp til klokketårnet var seig glasur. Han nølte litt på det øverste trinnet og prøvde å se gjennom gitterporten om det var noen i mørket innenfor.

— Underlig sted å møtes, tenkte han. Det var som om den lille haugen kirken lå på var snørt inn i en uhyggelig ro.

Med et plutselig grep åpnet han jernporten. Hengslene snerret rustent inn i stillheten, og så knakk porten igjen bak ham. Han klampet de par—tre meterne gjennom hvelvingen og kom ut på den hellelagte plassen som skilte klokketårnet fra kirken. Et gustent lysskjær skrantet i et av vinduene i langskipet, ellers var han alene.

— Her er hun altså ikke, sa han, høyt.

Han strøk av en stikke, tendte snadden, så på klokken. No, det var enno fem minutter igjen. Hun pleide være presis, det kunde han huske. Men hun måtte skrive all ting opp i en «sjuende sans», for hun glemte lett data og klokkeslett.

Han drev tilbake og inn i hvelvingen til klokketårnet igjen. Åpnet porten og lente seg mot den



Tegninger av Borghild Rud.

Gunnar Hagen Hartvedt:

Stevnemøtet.

for ikke å få murpuss på frakken. — Inne fra byen blaffet det no og da opp i lyskasterne på et kjøretøy. Et sugende sus av gummihjul mot asfalt summet opp mot ham fra hovedvegen. På forstadsstasjonen knurret et lokomotiv grettent. Nedover skråningen der den hvite vegen forsvant i kvelden, veltet husene opp som en gard av uformelige klumper svartere enn mørket.

Han grov hendene ned i de dype lommene og slo et slag gjennom hvelvingen igjen. Da han snudde, så han at det grodde fram en skikkelse nede på vegen. Den vokste fort ettersom den kom nærmere, og han trakk seg lenger inn i hvelvingen. Først da mennesket tok til å gå opp trappepene med forsiktige steg, ble han klar over at det var en mann. Åndedragene ble stuttere med ett. Angsten blinket gjennom ham. Det foregikk så mye rart no. En kunde aldri vite.

— God aften, sa en stemme. En skolert kontorstemme. Han ble roligere, prøvde å dempe puls-lagene som jog gjennom ham i ilter rytme.

— Go' kveld, svarte han nedenfra frakkekragen.

— Jeg tror ikke at Brit kommer, fortsatte stemmen.

— Brit? spurte han, og bante røsten som ikke lystret og var tilstrekkelig undrende. Mannen prøvde å le.

— Nettopp, ja. Vel, — jeg er Kvam. Hennes mann, altså. Børre Kvam.

— Jaså, Deres kone skulde altså være Brit

Kvam, da. Beklager, har ikke den ære. Denne gangen greidde stemmen det. Meget ironisk.

— Ikke spill komedie, ba mannen — Børre Kvam. — De heter Arvid og har avtalt å møte min kone her klokken åtte. Jeg antar at det var henne som foreslo stedet. Romantisk slo han fast.

— Om så var. Om jeg er Arvid og skulde møte Deres kone?

— Da vil jeg gjerne ha en prat med Dem. Kvam rotet i lommene sine. — Har De en stikke?

Den andre ga ham esken sin, men sørget for å komme utenfor lysskjæret da stikken flammert opp. Han så en kraftig nese, litt veik munn.

— For øvrig går jeg ikke med skytevåpen på meg, opplyste Kvam. — Noe originalt, kanskje han humret.

— Meget beroligende.

— Si meg, hvorfor skulde De møte min kone her i aften?

— Jeg skal fremdeles ikke møte noens kone. Kjære Dem, mannen min. Men om en eller annen skal møte noen kvinne her, tror jeg at jeg er i stand til å gjette hensikten med det

— Tør De vise meg grenseboerbeviset Deres? De behøver bare la meg se fornavnet.

— No er De pinadø innpåsliten, ikke tale om. Forresten pleier Deres kone — denne Brit — å sende Dem — sin husbond — med avbud til sine elskere? Det er en dame jeg skulde like å hilse på! De vilde ikke presentere meg en dag

— Så, De nekter fremdeles! Kvam sukket. —

Som De saktens vet er hun svært glemsom av seg, hun noterer data og slikt i en liten dagbok — syvende sans eller hva det no heter. Ja, så ba hun meg altså se etter noe i den forleden. Jeg så notaten om dette dette stevnemøtet og underslo boken. Jeg fikk lyst til å gå i stedet. Tja

— og jeg som ba henne! Morning! Helvete også All right, så er jeg altså Arvid da. Den fordømte hukommelsen hennes. Jeg ba henne ikke notere noen steds!

— Hvorfor skulde De egentlig møte henne? spurte Kvam.

— Herregud, mann. Eier De ikke fantasi, De!

— Så er De altså hennes elsker? Det var såvidt stemmen til Kvam bar fram til den andre.

— Har dere drevet med dette dette lenge?

— Hør her! Arvid ranket seg. Det var forresten god akustikk her inne. — Hva slags forutsetninger troppet De opp her med? Dersom det er en større scene De akter å gå i gang med, må De ikke regne med meg som aktør. Forresten skal jeg fortelle Dem en ting. Når et menneskes kjærlighet til et annet er ebbet ut, er det fåfengt å forsøke å skape flo igjen.

— Mener De at Brit ikke ikke er glad i meg lenger? Har hun sagt det?

— Ikke til meg iallfall. Men en har kanskje lov til å gjette det ettersom Nå, det vedkommer meg i grunnen ikke.

— Men det vedkommer meg! Meg vedkommer det, sa Kvam heftig, — og så barnet vårt da, la han stilt til. — Ja, for vi har et barn sammen. Brit har kanskje ikke fortalt Dem det?

— Jo, hun nevnte det. En gutt, var det ikke?

— Og alt dette vil De rive i stykker! hveste Kvam. Han var kommet tett opp til Arvid no.

— Vent litt, stagget Arvid ham, — De foregriper begivenhetene. Jeg akter aldeles ikke å ødelegge noe ekteskap. Hvis De kan ta det litt rolig, kan jeg fortelle Dem hvor tilfeldig denne avtalen i grunnen er. Og hva det vedrører å flerret et ekteskap, vel Det er innenfra det først går i stykker, selv om det ofte ser annerledes ut.

— Er De gift, De også? spurte Kvam.

— Ikke på den måten De mener. For øvrig men det var ikke meg vi skulde snakke om.

— Da mangler De forutsetningene for å kunne uttale Dem om det, hevdet Kvam. — Og forresten er det vel et forsøk på å forklare at det er min skyld at det går i stykker, det ekteskapet som De er i ferd med å med underminere! Han tok til å hisse seg opp igjen.

— No må De ikke begynne med det der igjen. Det er vel best at jeg forteller Dem hvorledes dette kom i stand.

Arvid fant fram snadden og fylte den rolig.

Luften var grumset, mørket var ikke bløtt lenger, sure vindpust smatt nedover slaet. Blåsten bakset med digre greiner, jamret seg borte ved kirkemuren, hulket gjennom hvelvingen.

— Og det er skuffende uskyldig, det hele han skjermet den vesle flammen med hendene og strevde for å få fyr. — Jo, ser De, jeg gikk oppom en kafé for å spise lunsj en formiddag. Og der traff jeg Brit. Traff henne igjen, får jeg vel si. Det var mange år siden sist, — svært mange år. Så slo jeg meg ned ved bordet hennes. Vi pratet

litt om «dengang». Det er jo det vanlige. Men hun var svært nedfor. Trist, lei seg, tja det er vi jo alle no, men det var noe annet enn den alminnelige leden. Ja, så ble vi enige om å få en ordentlig samtale med hverandre igjen, hvilket De altså har forpurret. Det er alt.

— Jaså, det var alt. Tja he—he, da finner De vel min opptreden en smule komisk, he

— No, enhver ektemann vilde være like komisk — dersom han tvang seg inn i noe liknende. Og for øvrig har jo De fortalt meg det som Brit sannsynligvis aktet å si meg.

— Hva har jeg fortalt Dem?

— Om Deres ekteskapelige misere, hva ellers?

— Mitt ekteskap er ikke ulykkelig!

— Så? Nei-nei, det er meg det samme.

— Det er litt pinlig, dette her hakket Kvam.

— Særlig når De no har fått feil inntrykk av av Ja, grunnen til at jeg kom hit og alt sammen.

— Kjære Dem, Arvid var overbærende, — det må da være Dem knekkende likegyldig hvilket inntrykk jeg har. Det skal ikke kringkastes. Og forresten hva Deres ekteskap vedrører Jeg trodde ærlig talt for fem år siden at det eide betingelser for å vare.

— Kunde De? Men for fem år siden. Hvorledes? For fem år siden men Brit og jeg har ikke vært gift i fem år enno!

— Det blir fem år til sommeren igjen, slo Arvid fast.

— Pussig at De husker det, syntes Kvam. — Men hvorledes kunde De før vi giftet oss være klar over jeg mener hvilke forutsetninger hadde De for å anta at ekteskapet vårt vilde bli særlig vellykket?

— Vel, dette er et Oxfordmøte så godt som noe. Vi kan jo like godt drive på, mente Arvid. Han følte at Kvam forsøkte å få tak i ansiktet hans. Siden kom det nølende: — tjaaa

— I grunnen kjenner jeg Dem. Slik som De egentlig kjenner meg.

— Hvem — er De da?

— Jeg er den som De ikke er!

— Og hvorledes har De kunnet konstatere det?

— De har jo en del kolleger. Et menneske av Deres type som arbeider i et så stort firma i et slikt gjennomslukt bymiljø har svært få hemmeligheter. For øvrig ble jeg kjent med Brit etter hun traff Dem. Nå, hun fortalte meg ingenting om Dem direkte, — men

— Og hvor ble De egentlig kjent med Brit? Vi giftet oss jo bare et halvt år etter at vi møtte hverandre!

— Ja, De hadde jo det utstyret De hadde bruk for!

— Skal si De er underrettet! Stemmen til Kvam var meget spydig. — Det visste De altså også. Byen er visst enno mindre enn jeg trodde. Og jeg kjenner Dem, sier De. Nå Arvid la meg se hva mer?

— No er det sannsynligvis Dem som spiller komedie, mente Arvid. — Men jeg traff altså Brit. Straks før dere giftet dere.

— Ja visst! Selvfølgelig! På fjellet, ja. Var De evakuert, De også?

— Ja, det kan De godt kalle det, sa Arvid. — Jeg var no liksom med og kriget da.

— Så! Er det Dem som er helten?

— No, særlig heltemotige fikk vi aldri sjanse til å være. Og allerminst det Brit vet av. Da var vi demobiliserte så nærmest ut som en flokk birkebeinere, vil jeg tro.

— Det var ikke akkurat det jeg tenkte på. Kvam var enno mer lavmælt. — Men i følge Dem selv kjente De jo meg da De møtte henne der oppe og fikk rede på at det var henne jeg var forlovet med denne gangen. I noen døgn — ja, for mer var det vel ikke — kunde De gi henne alt det jeg ikke makter, — og ikke vil. De kunde sjalte om og være med på hennes overgivne, hemningsløse livsutfoldelse.

— Det var ikke vanskelig, smilte Arvid, — Brit er som forsommeren. Det er liv. Villende, giende, ødslende liv. Men det var noe bakom gleden og latteren. Noe enno lødigere.

— Ja, Kvam kuttet seg inn, — mitt samvær med henne var bygd på noe annet, noe inderligere. Jeg hadde prøvd å dempe henne ned noen grader. Sammen med Dem kunde hun ruse ut i en skummende reaksjon, være det som hun tror er seg selv og som jeg hadde hindret henne i, noen måneder. Forresten, De hadde rett i sted. Dem kjenner jeg. De har levd sammen med meg i fem år snart, forgiftet døgnene mine. De tok henne fra meg før vi giftet oss, De har levd i henne siden siden den gang De levde med henne.

— Nei, hogg Arvid inn. — Ikke det! Ikke det! Vi var ikke blitt slik den gangen. Vi hadde enno ikke fått krigsmentaliteten, tok ikke med alt i bevissheten om at i morgen er det kanskje for sent. Det var siden vi ble slik. Det fantes ting som var hellige, fantes moralske lover som vi bøyde oss for —! No derimot, vel, det nytter ikke å reflektere over hvorledes vi er blitt forsimplet i disse årene!

— Deres type er ikke noe krigsprodukt, påsto Kvam, — menn av Deres type tok før krigen også!

— A ja, sa Arvid stilt, — men den gangen var det så mange færre av typen. No er den alminnelig. Jeg eide andre begreper enn jeg no gjør, og jeg dro aldri nytte av forholdet med Brit den gangen. Det gjorde jeg i hvert fall ikke.

— Det var en som Dem som tok henne fra meg før krigen også. Ja, De er noe orientert, later det til. Vi skulde gifte oss, alt utstyret hadde jeg kjøpt for penger som jeg hadde lagt til side enno i magre år. Men så kom det en og tok henne like før.

— Nei, sa Arvid, inntrengende, — han tok ikke. Det var hun som vilde det slik. Det var hun som ga, fordi hun ikke orket Dem, ikke orket få av Dem!

— Det er ikke sant! Kvam sprutet ordene fram. Dagny! Vilde ikke Dagny! Det kan ikke De vite noe om!

— Å, det er vel meg som kan vite om det, sa Arvid likegyldig.

— Nei, sa Kvam, lavt og hardt først. — Nei! gaulte han, og skingringen forplantet seg i hvelvingen, på kirkegården, i åsene omkring. — Si at det ikke er sant, si det! Han haket seg fast i frakkeoppslagene til Arvid, rykket, rev. Arvid puffet ham lempelig fra seg.

— Herregud, det er da ikke det som er tragedien, at tilfeldighetens lune har latt den samme spille inn i de to forholdene Deres. Det er hos Dem feilen ligger, det må De da skjønne!



— Nei, rallet Kvam, — De er min onde skjebne. De har forfulgt meg! Hva har jeg gjort Dem siden De har tatt alt fra meg?

— Hør her, tror De virkelig at jeg har rotet meg opp i dette av pur dævelskap! Arvid var indignert. — Det har vært en del kvinner i livet mitt. To av dem har tilfeldigvis vært forlovet med Dem. To vidt forskjellige typer som begge ureflektert har funnet noe mer i samværet med meg enn med Dem.

— Akkurat ureflektert, ja. De har vel sjarmert dem i øyeblikket. Lekt med dem. Ødelagt dem.

— Nei! sa Arvid villt. — Lekt! Jeg har søkt. Og Brit! Kan jeg noe for at hun har gått og drømt om meg disse årene! Jeg har ikke oppsøkt henne. Vi traff hverandre, tilfeldig, under

selsomme omstendigheter, var sammen noen dager, møttes igjen, like tilfeldig, fire—fem år etter—på

— Det er den siste tilfeldigheten jeg tviler på, sa Kvam, bittert.

— Kanskje kunde jeg ha tatt Brit første gangen. Men jeg forsto at jeg ikke evnet å finne fram det dypere i henne. Kanskje var vi for like. Men De, De har «dempet» henne. Tatt fra henne særpreget, har De. Ikke gitt henne sjanse til å utvikle seg til det harmoniske motstykke av Dem som hun i virkeligheten er! For det er Dem som kan gi henne det hun lengter etter hos andre.

— Og De som snakket om i sted at to menneskers kjærlighet til hverandre ikke kunde oppleve renessanse!

— Brits kjærlighet til Dem har vel ikke ebbet. For da vilde hun ikke levd sammen med Dem no. Det er andre ting enn barnet som binder henne til Dem. Men De har ikke maktet å gi henne kompensasjon for den ensomhetsfølelse svært mange av ekteskapene under krigen er sprunget ut av.

— Det vet ikke De noe om som ikke er gift, sa Kvam dystert.

— Det var ikke det jeg sa. Jeg er bare ikke gift på samme vis som De er det. Dagny og jeg hadde andre hensikter med vårt ekteskap enn De. Det var vel på de premissene vi fant hverandre.

— De giftet Dem altså med Dagny! Er det Dem som er Listad?

— Skjønte De ikke det før no? spurte Arvid forundret.

— Men det var jo i april dagene dere giftet dere, konstaterte Kvam, forbauset.

— Ja, det var jo nokså liketil og greit å bli viet da, minnet Arvid ham om.

— Men hvorledes kunde De gi Dem til å å flirte med Brit når De var gift med en kvinne som Dagny? Herregud — Dagny!

— Det høres ikke som De har glemt henne, akkurat.

— Det er ikke mulig å glemme Dagny. Kvam var forarget.

Arvid rykket til. Så fór hånden usikkert over pannen.

— Vil De påstå at De har gått og tenkt på Dagny i disse årene?

— Synes De at det er så underlig da? spurte Kvam.

— Og De beskylder Brit Etter å ha søkt Dagny i henne hele tiden?

— Ikke akkurat det, men tok Kvam usikkert til, — ja, jeg var svært glad i Dagny, vi passet liksom så godt sammen.

— Og Brit skulde bli en erstatning for henne, hva? skar Arvids stemme igjennom. — Bli som Dagny, uinspirerende, en smule dydig, blid og vemodig kvinnelig. En del av de egenskaper som hun ikke likte hos Dem. En liker så sjelden det en finner av seg selv hos andre individer — i grunnen.

— No var det Dem som fortalte meg noe. Kvam hørtes nærmest opprømt. — Deres ekteskap er heller ikke vellykket. Til tross for at det er basert på andre «premisser» enn mitt.

— Det er fordi ikke begge parter i vårt ekteskap har overholdt kontrakten. Og det er andre faktorer som spiller inn. De og jeg, vi er produkter av to temmelig forskjellige epoker. Vi har ikke søkt etter det samme i ekteskapet. Mitt er ikke grunnlagt på en slik solid og besteborgerlig materialisme som Deres. Men De hadde smittet Dagny for meget — kan hende er det ikke hennes skyld at — vel.

— Hvordan kan De påstå at jeg

— Jo, jeg påstår, drev Arvid inn. — Deres årgang ble ruget ut av skolene under tredveårenes depresjonsperiode. De av dere som fikk klort dere til en jobb mistet for de fleste vedkommende all selvrespekt under kampen for å holde på den. Siden er dere blitt slik slik servil, borgerlig berme.

— Sludder, brøt Kvam ham av. — Vi har bare forståelse av den respekten vi skylder våre foresatte. Vi er samfunnsmennesker, men De med hvilken rett kaster De med sten. Dere som ikke kjenner samfunnsmaskineriet godt nok og derfor ikke underkaster dere som dere rettelig bør.

— Kan hende er det fordi vi har lært å kjenne det litt for godt. Forresten — vi som er ti år yngre enn Dem, vi har aldri fått sjansen enno. Kanskje er det våre årganger som skal lide mest for denne krigen. Det er våre årganger som kjemper ute i verden. Det er vi som har giftet oss for å fordrive den vonde ensomhetsfølelsen som spirte i oss — vi forvekslet trangten til å bli kvitt den med kjærlighet. Det er vi som bor på ett rom og kjøkken. Det sies at vi plutselig har fått råd til å gifte oss og avle barn her i dette landet, mens vi enno er unge.

— Den sjansen hadde i hvert fall ikke vi! Kvam triumferte.

— Nei, men dere kunde kanskje finne fornuftig anvendelse for det dere tjente. Det er nettopp det vi ikke har fått. Og det er nettopp derfor at alle ekteskapene og barnefødsleene er blitt mulige. Det er fordi standsforskjellen er på temmelig god veg til å bli opphevd. Fordi krigen har stort sett bragt

(Fortsatt side 22).

Korset.

Som natten forlot dine strender,
og dagen, den første av striden
blottet din byrde, og dine hender
ble naglet til korset og tiden
du gjennom dagenes dag skulde bære,
tenkte du: Hvorfor skal jeg være den
som skal vandre vegen i slit og i smerte,
jeg som hvis lengtende hjerte
håpet og drømmen så heftig fikk nære?

Men, slaver av drømmene, svermere,
famlende enno mot demningens skranke:
Som du steg Golgata nærmere, nærmere,
kjente du gjennom en gryende tanke,
håpet og drømmen ditt hjerte fikk nære,
det var din styrke i trengslenes tid;
visste du, sterke og trofaste hyrde,
korstreets knugende byrde
bedre enn intet kors er å bære!

ERLING WOLLAN

Det er krigen si skyld, sa Hjørdis og la seg tettere inn til ham. Regnet slo mot vinduet i nordøsten, og hun frøs. Hun frøs støtt i det siste, og trudde det kom av barnet.

— Du treng ikke unnskylde henne, sa Hans rolig, hun blir jo verre og verre. Det var aldri slik første året vi var her. Og det var dem som vilde ha oss heim. Vi kunde blitt der vi var, sjøl om det var trangt og lite og dårlig med mat. Vi hadde det bedre da, vi hadde fred i huset iallfall.

— Hadde det ikke vært for ongene, skulde jeg ikke sagt noen verdens ting, Hans, hvisket hun og kjente at gråten kom igjen. Men hun vilde ikke gråte mer, hun hadde lyst å skrike det ut, hun orket ikke mer tårer. — Vi må få maten til ongene, og no orker ikke je mase mer, Hans. Det er di mor, men du blir bare så hissig at hun får rett, og så går det slik noen dager til . . .

— Jeg skal snakke med mor imorra, vi vil ikke dette lenger.

— Det er synd i henne på en måte, etter far din døde.

— Ja. Men det er ikke mer synd i henne enn i mange andre, og far var gæde gammel og sjuk, tenk på alle unge friske som dør. Hun har ikke lov å være slik.

Han strøk henne over håret for å trøste henne, men Hjørdis ble bare enda mer sorgfull av det, hun elsket ham og orket ikke han skulde sette hardt mot moren. Hun orket snart ingenting, de to smårollingene skrek og feilte noe støtt, og no ventet hun den tredje utpå vinteren. Hun var så slitt i ryggen, og ikke noen hjelp å få. Vesle Alf var snill når han var frisk, men magen klikket støtt på ham, og det var ingenting godt å få tak i. Johannes var bare et år og liten og tynn, han var ikke lubben som onger skulde være. Hun hadde aldri hatt mat nok til ham, og han var umulig å få til å spise. Hun hadde mang en gang ikke visst sin arme råd da han kom, men farmor hadde vært snill og hjelpsom den første tida. Hun hadde virkelig vært god å ha da Johannes kom til verda, det var siden. Siden inannen døde, en snau uke etter. Hjørdis visste ingenting før de kom kjørende med ham fra hospitalet, det var ikke noe å gjøre og fullt belegg, så han ble kjørt heim med en gang. Han hadde vært i byen et ærend, skulde



BJØRN RONGEN:

Det er krigen si skyld.

på apoteket for henne, og så var det mørkt og blendet, og en lastebil kjørte ham ned. Han hørte litt skralt, det var vel det. Men farmor ble helt forandret etterpå, hun hadde ikke tatt i Johannes noen gang. Alf gikk hun ut med somtid, men det var ikke som før med ham heller. Det var lik som de unge si skyld at mannen døde. Hjørdis tok seg så nær av det at hun vilde flytte, hun orket ikke se farmor i ansiktet.

— Det er di skyld, sa øynene hennes, du som er kommet i huset og har tatt Hans fra meg.

Hans var eneste sønnen, det var en søster som var gift i Amerika, men hun var mye eldre. Det var og noe Hjørdis aldri fikk riktig greie på, hverken Hans eller foreldrene snakket noe videre om henne. Men etter mannens død ble huset et helvete for Hans og Hjørdis, han forsto det ikke han heller.

— Kan vi ikke flytte, bad hun ham gang på gang.

— Får ikke hus, sa han, og vi tjener ikke så mye. Da måtte je ta igjen den jobben je hadde, du vet . . . kanskje.

— Å nei, Hans, det orker vi ikke. Men kan du ikke prøve?

— Je spør alle steder, men det er ikke hus å få. Det er krigen si skyld, vi får prøve å klare oss enda en stund, Hjørdis.

— Men je får jo ikke ha noenting for meg sjøl, sa hun. Mor di henter melka, mor di har alle kortene, je må tigge til meg hvert grann vi skal ha, og aldri får je lage noe godt til deg — eller de små. Hun vil ikke se meg på kjøkkenet sitt, rett og slett.

— Du er nervøs, Hjørdis, du må prøve. Trur du det er så godt for meg? Je veit hun har penger, og, etter far, men likevel må je betale både husleie og brensel som je hogger sjøl, bare for hun eier denne skogteigen. Je vil heller det enn ha noe krangel.

— Det er lettere for deg som er ute hele dagen, sa hun.

— Kanskje, men du har jo ongene.

— Hun er sint på dem og, Hans. Det er bare såvidt hun tåler Alf, Johannes har hun ikke tatt i enda. Je tør ikke la ham være aleine heime



engang, je må dra ham med hver gang je skal et ærend. Og kjem je heim når hun har noen hos seg, må je stiltre meg på rommet for ikke å forstyrre dem.

— Ja, disse hersens kjerringene som har møter, sa han kort.

— Da har de kaker og fløte i kaffen, men du får aldri smake, og ongene får mest ikke smake det kvite mjølet som er deres. Hun styrer med alt sammen som om det var hennes, og je får ikke korta engang. Je må bare være glad hun kjøper inn, svarer hun meg. Je trur je blir gal av det, Hans, og no Vesla

— Ja, sa han og grunnet, Vesla kunde godt ha ventet, tenkte han, men no gikk vel det og. Det måtte gå, han hadde ventet og ventet at krigen skulde slutte, men den sluttet aldri. Og i grunnen var det kanskje bare Hjørdis som var nervøs. Bo på et rom og et lite kammer åreis var ikke hyggelig, hun hadde hatt det rommeligere før. Men hvem kunde vite det skulde bli slik, da fabrikkene gikk i lufta vilde de ha ham til å reise til et annet verksted, men der var så uhyggelig at han vrei seg unna så fort han kunde. De var glade både foreldrene og Hjørdis, da det endelig lyktes å komme heim, men no sleit det på dem alle. Venene hans var borte, så satt han her med Hjørdis og to småbarn og ventet det tredje. Nei, han hadde ikke lov å bli nervøs, men han måtte forstå Hjørdis, det var henne han hadde ansvaret for først. Mora var blitt helt arg i det siste, hun tålte ingen ting, og det var ikke råd å snakke henne til fornuft. Det var krigen si skyld alt sammen, men så lenge krigen ikke sluttet? Han hadde tenkt og tenkt og grunnet tusen ganger, til han ble bleik og mager av det, men kom aldri til noen ende. Dagene seig langsomt, ongene skreik om nettene og var småsjuke, og Hjørdis ble med barn igjen uten at de ønsket det så svært. Det var ikke noe å gjøre med

det, han var gladere i henne enn noengang, og hun bar det godt. Hun var søtere og gildere enn noengang, det var krigen som dreiv dem fra hverandre. Fra hverandre? Nei, de holdt sammen, han tenkte på dem som ikke var gifte. No satt venninnene til vennene hans igjen rundt i småbyen og i bygda, aleine. Guttene var borte, mange av dem hørte de aldri fra. Ikke et ord, ikke en hilsen, Og gjentene ble gamle mens de ventet, noen orket ikke å vente. Han og Hjørdis hadde hverandre, de fikk være glad for det. Og de hadde to yndige onger, hvorfor kunde ikke mor være venner med Hjørdis? Når det kom til stykket, var både huset og skogtomta hans, han var eneste arving. Og så oppføre seg slik mot sine egne barnebarn, det var bare krigen som kunde få slikt til.

De spiste frokost sammen i kjøkkenet, hver morgen. Hjørdis var kvalm og orket ikke, og Johannes skreik og vilde ikke spise den mørke grøten. Melka var ofte skummet av mora, den var blålig og tynn. Alf hadde vondt i magen, han skreik og vilde ha sukker på maten.

— Sukker? sa farmora, vi må spare på sukkeret.

— La ongen få sukker, så han får ned litt, sa sønnen kort.

— Det er ikke så stor rasjon, sa gamla og hentet sukkeret, hun hadde en liten skål med litt rundt bunnen. Faren strødde over smøret, et tynt lag, og hylet stilnet.

— Ta i kaffen du og, Hjørdis, sa han og rakte det til henne.

— Det er resten, sa den gamle igjen, og så fort på henne. Hjørdis tok ikke, hun puttet en skje i munnen på veslegutten, han slikket og vilde ha mer. Han fikk en skje til, så var fatet tomt. Hans reiste seg og måtte gå, han nikket kort til kvinnene.

— Prøv med sukker på grøten hans, Hjørdis, sa han og tok lua.

— Ja, nikket hun, med bedende øyne på ham. Lua var våt.

Det ble stille etter skrittene hans døde bort i slapet. Hun så på farmor, men gamla satt rolig og spiste langsomt. Hun holdt på å reise seg, men torde ikke. Ongen skreik etter mer, han vilde ikke ha grøten. Alf hylte igjen, han vilde ha mer sukker på en ny brødbit.

— Vi har ikke mer, ser du, sa Hjørdis fortvilt.

— Det er krig, gutt, vi må spare på sukkeret, sa farmora, drikk no opp melka di og vær kjekk kar.

Det var det samme hver morgen, gamla passet på dem som en ørn og gjemte bort godbitene når hun måtte ut. Hun klaget over gikt, hun måtte til doktoren etter medisiner. Så fikk Hjørdis lage middagen, det var tatt inn poteter, og der var igjen noen fiskerester i en skål i kjøkkenet. Det skrek i henne etter noe godt, et eple, en bit sjokolade, men der var ingenting.

Hun hadde det verre for barna enn for seg sjøl. Hans forsøkte å skaffe litt utenom, han fikk litt gulerøtter som hun og Alf gnagde på, det var godt. Da det var osterasjon, hadde farmor et stort møte, med loff og kake. Dagen etter var det like triviell frokost, men gikta holdt seg. Hun måtte til doktor igjen, han hadde fått plass til henne på et institutt, lysbehandling. Da var hun borte hele formiddagen, og Hjørdis måtte lage middagen. Hun lette høyt og lavt etter kvitt mjøl, men fant bare det

mørke. Litt semuljegrøn var igjen til Johannes, og Alf fikk av hans mat. Sukker fantes ikke, og melka var satt vekk til skumming.

Hjørdis sa ingenting, hun fann en pose hvetemjøl i skapet i stua, sammen med en stor sukkerpose. Hun forsynte seg godt, hun satte posen fra seg på kjøkkenbenken og lot den stå der. Hun laget boller til seg og Hans, det var en lørdag. Det duftet så herlig da han kom inn, han smilte over hele fjeset.

— Nei, men er det fest, Hjørdis?

— Ja, jeg har mjøl og sukker, vil du ha søndagsboller til kaffe i dag, Hans? Jeg tok det i skapet.

— Det var riktig, Hjørdis, du får ta deg for.

— Je må det, for ongene.

— Ja, og for Vesla, sa han og strøk henne over handa. Hun var så vakker når hun smilte, hun hadde smilehuller på begge kinn. Ingen var så vakker som Hjørdis, hun skulde ha hatt det godt, men det var denne forbasketen krigen som aldri vilde slutte. Når den tok ende, skulde de bare ha det godt, han og Hjørdis.

De satt oppå rommet sitt, Alf lekte tog og lo, Johannes sov i den vesle barnesenga, og Hans smilte fornøyd.

— Du er herlig, Hjørdis, sa han og strøk henne over handa. Den smale, fine handa som var så tynn no, ingen hadde så fin hand som henne. Hun burde vært pianistinne, sa han før, og smilte. No sa han ikke det lenger, men han elsket hendene hennes.

— Og du, svarte hun, glad i smilet hans. Det skal nok bli godt, alt sammen, når bare krigen blir slutt, Hans.

— Det kan ikke vare lenge no, sa han, je hørte

Og veden brann lystig i ovnen, han hadde funnet noen tørre kubber til søndagen, det var eneste dagen de fikk hvile litt, og da var det godt å slippe den sure røyken.

— Vil du ha en sigarett, Hjørdis?

— Ja, hvis Vesla liker det.

— A, det gjør ingenting, sa han og tente for henne. Akkurat som i gamle dager, tenkte hun og drømte i de blå ringene.

Det gikk i døra nede, og Hjørdis skvatt til. Hun stoppet med ett, øynene ble store og fjerne, han så på henne.

— Hjørdis, sa han.

— Du, vet du, sa hun og glemte seg, je kjente liv, første gangen. Det var Vesla som sparket, Hans.

— Je glemte å sette inn igjen mjølet og sukkeret, Hans! A, je er så redd, no blir mor di sint igjen, je glemte det helt.

— Det er vel vårt, sa han kort.

Farmora viste seg ikke, da de gikk ned i kjøkkenet og spiste kveldsmaten, hun var i stua hele tiden. Hans gikk inn, hun lå i benken og halvsov. Han spurte etter avisa, men den var ikke kommet, sa hun kort. Så gikk han igjen. Mjølet og sukkeret var borte, hun hadde gjemt det igjen. Hjørdis kokte surr, og de hadde i litt av melka til ongene, den var skummet godt av.

Dagen etter lå de lenge, Hjørdis var nede etter frokost til ongene, og de hadde igjen noen boller. Det var herlig med mat på senga, Alf og Johannes gråt ikke, de drakk melka si og Alf lekte tog på golvet. Hjørdis lå tett inn til Hans, hun halvsov langt vekke og hørte han bladde om i romanen han leste. Det var slik fred hun alltid drømte om, hun vilde kvile hos ham mens han leste. Hun hadde det varmt og godt, det var søndag og han gikk ikke fra henne. Hun hadde hvalkjøtt til middag — hun trengte ikke tenke på noen ting en hel formiddag. Ongene hadde spist, og hylte ikke, alt var freden hun støtt lengtet etter. Hun vilde ligge slik til det ble slutt på krigen, ligge helt stille og dorme, mens Hans bladde om i boka si og varmet henne.

Farmora viste seg ikke ved middagen heller, hun var gått i kirken tidlig. Da hun kom igjen var Hans og Hjørdis ute og gikk tur i solstrålene som brøt gjennom skaret og skogen, mens maten kokte. Det var søndag, Alf sprang og hylte av fryd. Johannes lå og pludret i den gamle vogna, Hans hadde smurt den for en gangs skyld, slik var freden.

Da de kom heim hørte de stemmer, det luktet nybakt i hele huset. Jo, det var søt og god duft fra kjøkkenet, og mange som pratet der inne. De sang en salme, så pratet de igjen, og Hans var ned på kjøkkenet etter kopper. Han kokte kaffe på rommet i den gamle turkjelen sin.

— Hva er det? sa hun da han kom igjen.

— Fløte, sa han og lo, den sto på kjøkkenet.

(Fortsatt side 24).

Nakent land.

Av Reidar Anthonsen.

Over de regnpiskte vidder hvor morgenen våkner gråblek og nutene ruver i skodda — de ville og vegløse sletter med iskalde rovfuglskriks gjenlyd og lemenens streiftokt i lynget — går som en dirrende muskel den bølgende rekke av varder.

Slik bygde menneskets lengsler veger til fjernere egne, og drømmen om nødens beseiring skapte de hardføre rekker. Strakte stormen til jorden en enslig himmelvendt varde — kneiste den neste mot høyden og fortsatte retningens fram-marsj.

Tvers over viddenes villhet luter den fram imot vinden en kjempende, steingrå kolonne av stigende og synkende varder. Bygd av trassige hender som knuget de stormskurte steiner, knytter den neste med livet og lenker den stormville villmark.

Over de blåsende vidder hvor vindslitte lyngrabber stiger og dvergbjørka segner mot høyden i steinrøysas ensomme kulde — strir den forblåst i en senkning sin ensomme kamp ubeseirlig fordi den har visshet om rekken som fortsetter vegen mot livet —

eller på veg over høyden mot steinødets stivfrosne villhet hvor stupende fjellsider svartner, står vardenes stridbare rekke. Rovfuglskrik isner i redsel og flyktende vingeslag jager — for øverst fra fjellet har mennesket slynget sitt seirende steinskrik!

Redaksjonen

søker Magasinet nr. 14 og 17, 1940, om en eller annen av leserne kan gjøre oss den tjenesten å skaffe dem.

Frå urgamle tider har det vore livleg samkvem over Hardangervidda millom dei øvste dalbygdene aust-på og fjordbygdene i vest. I århundrad etter århundrad har det trakka folk og fe over Vidda.

Det var «austmenner og normenner» som ferdast her. (Vestanfjells heitte dølene austmenner og austanfjells blei fjordbyggen kalla normenner.

Etter kvart laga det seg som ein veg — slep som det heitte. Dei gamle slepa vises tydeleg den dag i dag.

Det gjekk mange slep over Vidda. Eitt gjekk frå Ryfylkebygdene gjennom Suldal til Telemark og Setesdal. Her for aust-

menner frå Bykle og Valle og frå dei øvste bygdene i Telemark haust og vår med skinn, smør, ost og talg som dei vende i Stavanger. Helmatt hadde dei korn, jarn, salt og tobakk. Mange hadde kløvhest, men dei fleste husmenner og småbønder hadde ingen hest og måtte bera varene sine den lange vegen — på meis og tog. Suldølene var gjerne med og bar eitt stykke for betaling. Sterkaste karane bar ei halv tunna — ei hestekløv var vel so tunna. Ein ovsterk kar bar 18 spann (162 kg) seggest det. Kvinnene var og med og bar. Ei kvinna skulde vera serleg sterk til å bera. Ho tok halvtunna so lett som nokon kar, og endå gjekk ho og spøta attåt — ein sokk for dagen greidde ho med ho gjekk og bar.

Blei det lite med mat laut austmennene ut vintersdag og. Det kunde vera hardt nok, og det hende dei blei liggljande att på fjellet. Det går mange segner om det.

Over fjellet til Ryfylkebygdene fór ogso Myllarguten med mjølhita si — og fela. Her gjekk ogso vegen til dei første som dro til Amerika frå Vinje og Rauland.

Kva tid ferdselen over Vidda tok til er uråd å segja — truleg har det ferdast folk her so lenge det har budd folk i landet. I Suldal, segjer sagnet, herja svartedauen følt. Berre ei gjenta blei skåna i heile dalen. So kom det ein gut austanfrå, og dei tvo blei stamfedrane til ei ny slekt i Suldal. Det går og sagn om at folket i Eidfjord i Hardanger ættar



Vestlandshest med kløv.

Jørg. Berge:

AUSTMENN

frå dalbygdene. — Frå Eidfjord gjekk det slep austover til Hallingdal og Valdres, Numedal og Kongsberg, og frå Sørfjorden gjekk det og fleire slep austover. Vegen gjennom Eidfjord er vel den som har vore mest nytta frå gamalt av, både av folket på begge sider av Vidda og av framande som reiste i eitt hende høve. Eidfjord ligg lagleg til for samkvem med bygdene austpå. Ein sprek kar kann gå frå dei øvste gardane i Hallingdal til Syssemdalen i Eidfjord på ein dag.

Heilt til 1641 høyrde Hallingdal og Valdres til Stavanger bispedømme, endå so bakvendt det høyrst ut for oss i dag. Gjennom Eidfjord dro stavangerbispen med heile sitt fylgje når han skulde på visitas i Hallingdal og Valdres.

I 1509 dro Erik Valkendorf, som den tid var kanslar, seinare erkebisp i Trondheim, over Vidda til Eidfjord og Bergen. Same år reiste Kristian II same veg. I 1667 reiste stathaldar i Norge, Ulrik Fredrik Gyldenløve, saman med kona si, frå Hallingdal gjennom Eidfjord til Bergen. Ein stad oppe i fjellet, før dei kom ned til Eidfjord, heldt dei rast, segjer sagnet. Mennene frå Eidfjord som fylgde dei, nytta høve til å få seg litt mat. Kona til

og dei fekk no god avsetnad. Talg var ei serleg etterspurd vara ved bergverka, og det blei etterkvart leveringsplikt for talg. I kløv på hesteryggen over ville fjellet til Kongsbergmarknaden blei varene ført — til sumarmarknaden i juli eller haustmarknaden i oktober. Attende til fjordbygdene hadde dei med seg kopparkar, tobakk og tøyvarer.

Hestehandelen over Vidda skal vera av nyare dato. Etter tradisjonen var det ein gut frå Espe i Hardanger, Knut Freim, som først tok til med å selgja hest austanfjells omkring 1700. Han hadde teke seg sumararbeid i Rauland. Her kom han til å lova å ta med seg ein fjordhest når han kom att neste sumar. Sia blei det fleire hestar. Han kom snart etter med at her var pengar å tena, og gjekk over til å kjøpa opp hest vestanfjells og førde dei i drifter austover. Etterkvart blei det faste marknadsplassar. Saltpyt var den første, sia blei det og Amyren ved Raulands kyrkja.

Austmenner og normenner kom godt ut av det med einannan. Litt slost dei nok og drakk helst svært mykje, etter vår målestokk då, og det hende at presten i Rauland klaga og let ille. Men ellers gjekk det stort sett bra. Hverken sagn eller saga fortel om drap på marknadsplassen. — Kontrakter brukte dei ikkje. Dei handla på «tro og love». Ein mann var ein mann og eitt ord eitt ord. Ordhaldn var dei dei gamle,

Rosemåla kiste av ein austmann, Ola Lokrheim.



kva ein ellers kann segja om dei. Kjøpesummen skulde vanlegvis greidast opp året etter. Denne hestehandel har halde ved heilt ned til våre dagar. Likeins med driftefe, og det har nok i disse mange århundrad drege mange firfötte, både hovdyr og kloddyr frå fjordbygdene over til dalabygdene og flatbygdene. Statsråd Nils Hertzberg var som smågut med ein hestetransport over Vidda og skriv bl. a. om denne turen:

«Som oftest måtte driftekarane og hestehandlerne overnatte under åpen himmel, eller i en av de gamle steinhytter ved et felæger. Man gjør seg i våre dager med de gode veger over de fleste fjelloverganger, med de bekvemme fjellstuer og hoteller oppe i høydene, neppe noen forestilling om hin tids primitive fjellreiser. Det står enno levende for meg hvorledes vi innrettet oss når vi skulde tilbringe natten under åpen himmel på fjellet. Kløven med matvarer: mel, spekekjøtt, flatbrød «Stromper» med prim, kagger med godt Hardangerøl, åklær, tas av de til å bære kløv bestemte eldre og rolige hester. Hvor der fantes brensel, tørr ener eller fjellbjørk, gjordes opp bål. Der koktes grøt i en medbragt gryte. Kaffe bruktes den gang aldri av bonden. Derneft samledes mose og lyng som underlag på et eller annet noenlunde beskyttet sted. Med åklær som overbredsels la da mennene seg side om side til ro og jeg midt imellom dem. Som leirplass valgtes slike steder hvor hestene kunde finne gras og vann. Da holdt de seg noenlunde rolige. —

Det var et vilt og eventyrlig liv der oppe med alle de viltre hester —. Handelssamkvemet millom austmenn og normenn førte med seg at dei blei godt kjende, og dei spurde kvarandre ut om tilhøvi på heimstadene sine. Etterkvart blei det ein heil folkestraum frå dei øvste dalbygdene over til fjordbygdene. Vi høyrer at då professor Hansteen gjorde si «berømmelige» ferd over Vidda i 1821, var det ein ung halling som var dreng på Maurset som fylgde han til Vøringsfossen og heldt han i jakka medan professoren la seg utover stupet og kasta stein utfor for å mæla høgda på fossen.

Omkring midten av 1800-talet kom det mange austmenn til fjordbygdene. Det var tronge tider i dalbygdene i den tia. Fjordbygdene var betre stilla. Her nådde dei ogso i sjøen og den rikdom den gjev. Ein høyrer og om at austmenn tok del i fisket.

Mange austmenn kom til fjordbygdene i 1850-åra og utover for å bryta jord. Dei hadde godt lag med spaden og var flinke til å brenna stein — seinare brukte dei krut. Mange var og flinke til å mura og ellers nevenytige til noko av kvart.

Ei gamal kona som voks opp i Sysendalen fortel:

— Hallingane kom over Vidda tid-

leg om vårane, ofte i store flokkar, svartbrende av sola. Frå Eidfjord spreidde dei seg utover fjorden — serleg reiste dei til Kvam, Østese og Nordheimsund. Dei braut på jord um sumåren og om hausten kom dei same vegen attende.

Når dei kom om vårane var dei klædd i stuttrøya med sølvknappar i. Brøkene gjekk høgt opp på bringa, på lag som ein overalls no. Vest brukte dei ikkje. Klædi var av uvanleg tjukt vadmal, og sokkane og var urimelig tjukke. Om hausten, når dei skulde attende til Hallingdal, var dei gjerne kledd som normenn. Ein kunde i dei heile merka det på fleire måter at dei hadde vore blant folk. Dei var ofte litt løgne når dei kom — i ollo første gongen, og sat gjerne og apast med kniven seg i millom.

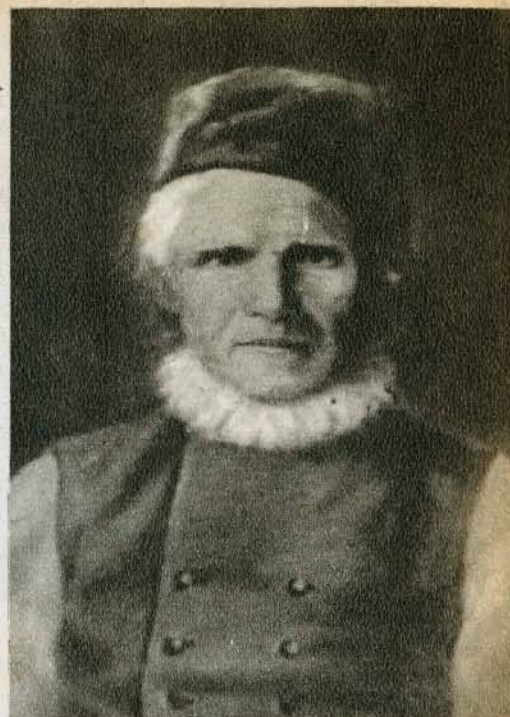
«Hallingen med si feltabrok han kjenner eg vel. Sliro den hengj'an utanpå kvifor må han kje vel.»

Far var jamt redd for at dei skulde dra sjukdom med seg. Ein gong kom dei med kikehosten frå Kvam, og folk i Sysendalen heldt på å kika seg i hel.

Vi hadde ein halling som tente på Maurset då eg var heime. Han hadde pengane sine i ein sokkalegg, og denne pengesokken hadde han med seg kor han var. Når han var på slåtteteigen hivde han sokkaleggen bortover etterkvart som han slo. Til slutt svalt han i hel. Han timdest ikkje til å eta endå han hadde ikkje so lite pengar. Dei fleste austmenn var sikkert nok bra og arbeidsomme folk, men det er gjerne slikt ein hugsar best frå barneåra.

Ein del austmenn slo seg ned i fjordbygdene som husmenn og handverkarar. Det var flinke og nysomme folk. Mange mål jord har de ruðt og mang ein stein har dei knust. Overalt i fjordbygdene finn ein den dag i dag navn på jordstykke som stammar frå austmenn. I Ulvik er soleis ein teg som heiter «Bedagsnytt». Det var den tid bededagen var om våren og austmennene hadde gløymt heile bededagen og braut opp ein heil «snytt» i den lange, fine vårdagen.

Kulturelt har samkvemet millom dalbygdene og fjordbygdene hatt mykje å segja. Austmennene var flinke i smedarbeid og tømmermannskunst, i treskjæring og måling. Særlig frå Valdres og Telemark kom det mange flinke håndverkarar og kunstnarar. Navngjetne var sølvsmedane og rosemålarane. Mykje av dei gjævaste rosemåla kistene og himlasengene er måla av austmenn. I stev, viser og songar finn ein og mykje som er kome austanfrå. Og slåttane på Hardingfela fann og vegen over fjellet. Myllarguten var so viss i Hardanger om våren som lerka. Oberst J. N. Hertzberg, som voks opp på Ullensvang prestegård i 1840-åra, skreiv etter



Ein austmann — Olav Løkrheim frå Valdres. (Etter måleri av Lars Osa).

først å ha skildra «de aarvisse Forbud for Indrehardangers herlig kommende Vaar, men omtrent lige saa sikre i de Aar var den dengang udenfor Telemark, og Hardanger endnu ukjendte, men senere over alt saa berømte «Møllergut.» Besøg paa snart sagt hver Gaard udover langs Sørkjørdens Strand. Han spillede sig frem fra Gaard til Gaard for lidt «Penge i Felen» om det af et taknemligt Publikum var at faa og ellers for Mad med godt Hardangerøl ikke at forglemme..

Hertzberg forteller også om en annen austmann, Tomas Lurås. «Hans Instrument var Klarinetten. Fænomenalt dyktig skulde han ha vært. Der gik en Vise om ham:»

«Heil so danser ho Gjerke Haukeland Heil så spiller han Tomas Luråsmann.

I Kvam var ein vidgjeten spelemann som hadde lært å spela av austmenn som var der og braut på jord. Han hadde ein slått han kalla «austmannaslått». Når han sat ute og spelte den tykte han at bjørkene dansa.

Som ein kuriositet kann nevnt at den første «tannlækjar» i Suldal var austmann. Den gamle måten var at

(Fortsatt side 22)



Ein austmanns heim i Ulvik, stove og låve i eitt.

Jonas Strøms begravelse fant sted mandag middag i største stillhet. Den lille skaren av sørgende var ikke stor. Og om en hadde kunnet granske hjerter og nyrer, vilde en vel heller ikke ha funnet at skaren sørget så stort.

Det var Elsa, fru Jarner, Kåre, Gilmer, sakfører Holm, frk. Wang og et par av Strøms venner som ikke hadde latt seg påvirke av all skrivingen om den avdøde.

Det var vel bare Elsa som egentlig følte noe sorg. Enda farens bilde ikke sto for henne slik som før, så gråt hun likevel. Trass i alt var det hennes far som lå der nede, og mot henne hadde han iallfall vært snill. Ingen skulde få sagt annet. Karsten Gilmer skjønnte også at det var bare Elsa som nærte noen dypere kjensler ved denne begravelsen. Han sto med den slanke, svartkledd skikkelsen i armen og kjente henne ryste av tilbaketrengt gråt som etter hvert arbeidet seg fram sterkere og sterkere. Han selv var inderlig ute av stand til å kjenne seg beveget, hans kjensler var egentlig ikke personlige, han mobiliserte dem på Elsas vegne.

Fru Jarner var slett ikke så nedbøyd som en skulde tro over å ta den uigjenkallelige avskjed med «sjarmøren» sin. Den smarte, lille damen hadde nyttet sørgetiden overmåte godt. Fredag hadde hun på ny fått forbindelse med sin barndoms venn og hadde hulket ut ved hans brede bryst. Og fiskegrossist Edvardsen var ikke den mann som bar på langt nag. Skjebnen hadde slått ut hans rival for godt. Når no Borghild kom til ham og bad ham la alt være glemt, vel, så glemte Edvardsen det. De var blitt enige om å holde forlovelsen dødsens hemmelig et halvt år — og så gifte seg med en gang. Fru Jarner hadde godt grokkjøtt for slike sår som kjærligheten



— Ikke vær redd, Arne, det er din søster.

SPORSNØ

- uten spor.

Kriminalroman av GEORG SVENDSEN

Tegninger av Trygve Mosebekk.

KAPITEL XI — hvor vi konstaterer at sorgen ikke alltid er så stor omkring en åpen grav og hvor uekte barns arverett friskes opp igjen.

HITTIL:

Onsdag kveld finnes Jonas Strøm drept i sitt nye hus. De andre har vært borte. Kl. 18 fikk han besøk av en forretningsforbindelse som gikk igjen et kvarter etter. Da denne mannen vender tilbake til huset kl. 18,40, finner han Strøm død. Akkurat i denne halvtimen har det vært sterkt snøfall, så det finnes ingen fotspor utenfor huset. Politiet finner heller ikke noe spor inne i huset. Mordvåpenet er en liten stålstang hvorpå det har vært et svensk silkeflagg. Frk. Wang, Strøms kontordame, avslører at Strøm var en brutal og hensynsløs mann i forretninger, han tok blodige renter og ble ved to leiligheter truet på livet. Politiet etterlyser de to personene. De andre synes å ha greit alibi. En sporvognsbillett som er funnet i Strøms entré, viser seg å være solgt på den trikken som er på Storo i tiden nærmest drapet. Det er — antagelig samme kveld som drapet fant sted — begått innbrudd på Strøms kontor. Det savnes 1800 kr. og en falsk veksell, men politiet vet ikke sikkert hvorvidt Strøm har tatt dette med seg heim. Pengene var merket med blekkflekker etter et uhell. Frk. Wang nekter å si politiet hvor hun befant seg den tiden drapet fant sted. Sporvognsbilletten viser seg å være et blindspor, men det dukker opp et nytt, mer positivt: politiet får adressen til en ung gutt som skal ha brukt stygge ord om Strøm. Gutten etterlyses. Frk. Wang letter på sporet for sin hemmelighet. Hun har intet med drapet å gjøre. Fru Jarners alibi holder allikevel da politiet går nærmere inn på henne. Den unge gutten, som er etterlyst, blir arrestert. Han har gitt ut noen av de pengene som ble stjålet fra Strøms kontor. Gutten vil ikke si noen ting, han er stum som en fisk, men roper stor redsel da drapet på Strøm blir nevnt. Asen stikker fra politiet under høyest mistenkelige omstendigheter. Han blir siden grepet og tilstår etter mange utflukter tyveriet hos Strøm. Den unge gutten er blitt vett-skremt etter en natts opphold i cellen og snakker ut: Han er en uekte sønn av Strøm som har behandlet ham svært dårlig. Gutten stjal de 1800 kronene. Han tilstår altså også det tyveriet som Asen har tilstått før. Gutten hadde en sporvognsbillett til samme trikk som kom til drapsstedet ved 18-tiden onsdag kveld. Politiet beslutter å grave dypere i Strøms fortid for om mulig å finne et motiv til drapet der.

slår. Og han Edvardsen var faktisk også en «kjæk» mann, trøstet hun seg selv. Så når fru Jarner greide å presse fram noen tårer ved graven, tør det snarest tilskrives en slags lettelse over at alt hadde ordnet seg så bra likevel.

Sakfører Holms ansikt liknet mest et stykke himmel der sola holder på å få overtaket over de få skyene. Han hadde også ordnet seg. Hadde truffet avtale med Elsa Strøm og Gilmer om at han skulde overta forretningen for en svært rimelig sum. Selv hadde han vært hos politiet og tydelig sagt fra at no skulde det bli virkelig finansiering. Ikke noe åger! Så no sto Holm der og ventet seg ganske mye og bra brød av den «enes død».

Frk. Wang var nesten upassende lykkelig til en begravelse å være. Men så hadde hun også fått telegram fra sin forlovede at han var løst fra sin kontrakt et par måneder tidligere enn han hadde beregnet. Han vilde være heime i Oslo før jul. De skulde ha bryllup da. Tenk, snufset frk. Wang i indre rørelse, i julen er jeg nygift frue. Om noen hadde sagt «nygift frue med åtte års sønn», hadde hun ikke tatt det så ille opp. Gutten var hennes.

Elsa hadde også en lys tanke å klamre seg til. No var det bestemt at de skulde bo i villaen likevel, hun og Karsten. Kåre Jarner hadde tatt over den pene leiligheten deres på Framnes. Unge Kåre hadde fått overbevist sin hjerterdame om at livet ikke bare var romantisk, det besto også av hus og heim, mat og klær, strykejern og barnebleier. Så hadde hun drattet hodekuls fra den kulørte romantikkens piedestall og hadde til alminnelig forbauselse avslørt seg som en meget praktisk ung dame med god greie på tingene. Hun hadde hatt en virkelighet «på si».

Således hadde alt vendt seg til det

beste, som det jo skal, til og med i en kriminalroman. Skam få den som tenker vondt om de unge menneskene som sto og tenkte over livet, lykken og framtiden ved en åpen grav som vitnet om død, forgjengelse og elendighet.

Høytideligheten var over. Presten hadde sikkert hatt den verste jobben. Den lille gruppen samlet seg utenfor. Den skulde opp til villaen og spise middag.

Martine hadde dekket et riktig vakker bord. På den plassen der Jonas Strøm bare hadde fått sitte så få ganger — bare tre middager hadde han spist i sin nye villa — sto stolen hans hvelvet opp mot bordet, og to roser

med flor over hadde inntatt kuvertens plass.

Middagen forløp i taushet. Alle sammen satt og ventet på at en eller annen skulde anslå en litt lysere tone, begynne en konversasjon. Alle ventet på det. Men det skjedde ikke noe slikt. For alle visste også, at hvem som enn hadde innlatt seg på det eksperimentet, så vilde alle de andre ha blitt forarget over en slik mangel på finkjensle. Derfor tidde de. Det var fint. En krenket ikke noen da.

Det var en stor lettelse å få reise seg fra bordet. Og for Gilmer var det et pust fra den annen verden da telefonen ringte — og han var den lykkelige.

— Er det Dem, Gilmer? Dette er førstebetjent Røed, ja. De kan gjerne si Brumbas Røed, det er det dere pleier å kalle meg! Jeg er ikke glad for å bry Dem no, men når jeg sier at det er en viktig sak, kan De stole på at det uttrykket holder. De har gjester enno, ikke sant?

— Jo, sa Gilmer.

— Men jeg har latt meg forlyde med at de skal gå nokså snart?

— Om en times tid, sa Gilmer som undret seg på hva Brumbas hadde på det gamle hjertet sitt.

— No er den vel halvfire. Kan De og frk. Strøm være her hos meg klokken 17?

— Det kan vi nok, sa Gilmer, men er det ikke råd å få lettet en flik av det sløret De hyller Dem inn i no? Er det det vi har ventet på?

— Nei. Ingen arrestasjon, snarere tvert imot, sa Røed, det det gjelder om er ganske enkelt å gjøre et menneske lykkeligere enn det noen gang har vært. De, og i første rekke frk. Elsa, er utpekt av skjebnen til å greie den biffen. Minn henne på tanken om å gjøre godt igjen det hennes far hadde forbrutt, og si at det er en sjangse no som hun aldri får igjen.

— Store verden, sa Gilmer, det blir nok lett å få henne overtalt da!

— Og si at jeg var nødt til å ringe akkurat no, for snart er det andre, meget strenge herrer som vil ha et alvorlig ord med i laget om denne menneskeskjebnen.

— Javel, sa Gilmer, no har De gjort meg så spent at jeg skal komme.

Litt konsternert meddelte han Elsa hva Røed hadde sagt. De andre lyttet i taushet.

— Hva tror De det kan være? sa Elsa til saksfører Holm.

— Umulig å si, frøken Strøm, sa han, men når det er Røed som er arrangør, tør jeg tippe en utelukkende behagelig overraskelse. Og hvis De

og frk. Strøm no vil spille litt for oss, så vil vi også oppleve en sådan.

Elsa spilte piano, og Gilmer hadde oppelsket kunsten på fiolin. Han greide det noenlunde.

— Vel, mine damer og herrer, sa han, vi vil imøtekomme dette ønske. Elsa, jeg foreslår «Andante Cantabile» som passende for i dag. Og du som no en gang skal være min livsledsagerinne, du ledsager meg vel da også på pianoet?

Snart klang Tschaikowskys deilige melodi ut i stuen og grep dem alle. Den kledde dagen.

Med musikken som etter hvert løst net tungebåndene, og en kopp kaffe



Storrenngjøring
snart!!

TOMTE-SKUR
gjør det rent

Vil De lære mer?

I tiden som kommer trenger forretningslivet dyktige folk som virkelig kan beherske alle forretningslivets felter

•

Studieskolens grundige kurs i bokføring og handelsregning, handelslære og handelsrett gjør lærestoffet lettfattelig og interessant, helmearbeidet går med liv og lyst, og elever av alle aldrer vinner den oversikt og klarhet som skaper sikkerhet — den beste garanti for framgang.

•

Benytt også spesialkurset i selvtillit, takt og tone.

BE OM PLAN

**STUDIE
SKOLEN**

ØVRE SLOTSGATE 12 — OSLO



Far-go
HJEMMEFARGE
i ny pakning!



ANDRE FORMER —
I går høyt på mote, i dag passé. Men utviklingen kan foregå så hurtig og eksplosivt den vil — slite over tradisjonens bånd makter den ikke. Vårt gamle ubrukelige sølv gir gullsmeden nytt preg i serien

arvesølv
TH. MARTINSEN SØLVVAREFABRIKK
TØNSBERG

med tilbehør, gled Jonas Strøms begravelsesdag langsomt over i historien.

Klokken ti over 17 sto de to unge på Røeds kontor. Den gamle herre gned seg i hendene da han så dem.

— Jeg er stadig lei for at jeg måtte bry Dem i dag, frk. Strøm. Men min unnskyldning er at jeg har et edelt motiv for denne handlemåten min. Jeg vilde nok ikke ha gjort det hvis jeg ikke hadde en liten tanke om at jeg kan berede Dem en glede.

— Ja, hvis De kan gi meg en glede i denne sorgen, sa Elsa, så tilgir jeg det om De så hadde vekket meg midt på natten.



God form og gedigent sølvsmedarbeide bestemmer sølvets verdi.

DAVID-ANDERSEN

VEKTSØLV




Alltid ved småsår:

Hansaplast hurtigforbinding.

Straks kan man arbeide videre fordi HANSA-PLAST med en gang sitter urokkelig fast uten på noen måte å hindre en i arbeide. HANSA-PLAST beskytter såret, virker antiseptisk, stanter blødningen og fremmer helbredelsen. Derfor hører Hansaplast til i alle verksteds- og reiseapotek.

Hansaplast
hurtigforbinding

— Men De var så høytidelig, første-betjent, sa Gilmer, De talte om skjebner og noe sånt dunkelt, omtrent som en astrolog der stiller et horoskop.

— Jeg mente nesten at De i all denne opprivende tiden hadde glemt journalistikken, unge venn Gilmer, sa Røed spøkende. Men kanskje det har sin interesse for avismannen å få høre at politiet har foretatt to arrestasjoner?

— Jeg vet det, sa Gilmer, jeg følger da med.

— Begge disse gjaldt det tyveriet som ble begått på Strøms kontor, sa Røed. Det vil si, det viste seg å være to tyverier, begått til forskjellige tider av to personer. Asen har tilstått å ha tatt et papir en klient hadde skrevet et annet navn på. Og fra Stockholm har vi fått telegrafisk melding om at den unge herre, for hvis regning Asen stjal, har vedkjent seg sin andel i det mislykte kup. Ferdig med den!

Det andre tyveriet dreier seg om de 1800 kronene. Av disse er 200 forbrukt, resten er i formiddag, etter påvisning av gjerningsmannen, funnet i en hytte på Kjelsås. Tyven her er en 18 års gutt. En menneskespire som har vært mishandlet av skjebnen — og av visse andre. Det må unnskyldes at han gled ut. Han har avlagt tilståelse og vil få sin dom alt i morgen i forhørsretten. Og det er derfor jeg ringte til Dem, frk. Strøm.

Elsa så på ham. En kunde lese spent forventning på ansiktet hennes. Gilmer visste ikke hva han skulde tro.

Røed gikk bort til vinduet, men stilte seg no for en gangs skyld med ryggen mot det.

— Husker De, frk. Strøm, at De og Gilmer var her og De lanserte en idé om å tilbakebetale rentene som Deres fars klienter hadde erlagt for mye? Jeg frarådet det og har fått i det medhold av kriminalsjefen. Jeg er glad at jeg gjorde det. For no vil jeg foreslå at De tar Dem av den unge karen.

— Har han ingen pårørende? sa Elsa. Ja, jeg vil gjerne hjelpe ham likevel, men jeg tenkte...

— Jo, han har pårørende, sa Røed, men hittil har han stått nokså alene en tid. Hans mor døde i vår, og hans far...

Brumbas Røed gjorde en kunstpause. Han ønsket at en av dem vilde gjettede det. hjelpe ham på travet. Det skjedde ikke.

— Hans far ble begravd i dag, sa han lavt og så på Elsa.

Hun reiste seg, på en gang forvirret og forferdet. Begravd i dag? Besyn-

derlig klang i de ordene. Han ble begravd i dag...

— Nei, sa hun, De må hjelpe meg med dette...

Gilmer som no var på høyde med situasjonen, kom Røed i forkjøpet. Han smilte til Elsa:

— Du har fått en bror, sa han. Gratulerer!

— En bror? sa hun, er dette virkelig sant? Er det dette De mener, Røed?

— Ja, slik er det, sa Røed, og De kan trygt tro på mitt ord når jeg sier at dette er den største velgjerningen De kan øve. Bror eller halvbror — hva betyr ordet?

Elsa satte seg aldeles forvirret. Hun tok fram sitt lommeørkle, så smilte



UNIVERSALOPPLYSNING

Det levende leksikon

gir omgående svar på spørsmål av enhver art. Vi har fagmedarbeidere på alle områder: leger, jurister, ingeniører, arkitekter, eksperter i språk, kunst, litteratur, jordbruk og skogbruk, industri, husholdning etc.

Honorar: kr. 3,00, 5,00 og 10,00 eftersom der ønskes korte svar, lengere svar eller utredning. Beløpet sendes kontant eller mot oppkrav.

UNIVERSALOPPLYSNING
Postboks 2409, telegr. adr. «Univop», Oslo.

(Kredittopplysninger gis ikke).



VI MINNER OM:
SØLVPUSS-
PUSSOLIN
LODDEVANN
M. M.

fra **IRIS**

KJEMISKE FABRIKK A-S
STAVANGER

huh og reiste seg fort opp igjen. Hun gikk bort til «Den gamle, barske mannen» og la en hånd på armen hans:

— Vil De ikke si noe mer? sa hun, det må da være masser å fortelle om — om en bror jeg aldri har sett . . .

— Ja, men vi forteller ikke det, sa han og klappet henne vennlig på skulderen, for De har foreløpig hatt mer enn nok av «fortellinger». Vi gir oss ikke til å rippe opp i sår som skal til å gro. Men den ganske uberettigede skyldkjenslen De mener å bære på — den kan De kompensere i dette. Denne gutten står no uten far og mor, akkurat som De. Han har ingen andre slektninger enn Dem.

— Nei, hvor rart dette er, sa hun, tenk å få en bror på en slik måte. Akkurat som han skulde vært i Amerika og så plutselig dukke opp her. Ja. Jeg vil gjerne ha ham. Når jeg dermed kan gjøre godt igjen noe av — av . . .

— Men hva sier De, Gilmer, til å få en ung herre i huset? Røed henvendte seg til ham.

— Gamle Brumbas! tenkte Gilmer, jeg ser på deg at du er lykkelig som et barn julekvelden! Høyt sa han:

— Jeg? Er ikke det spor redd for å få en rival! Jeg skal lære ham . . .

— A bli journalist? Nei, stopp! sa Røed, no arbeider jeg for å få ham ut av uføret, og så kommer De . . .

— Nei, det var fiolin jeg tenkte på, smilte Gilmer.

— Han vil heller ha en skrunøkkel, sa Røed godmodig, auto, mekanikk, bil, det er hans framtidsmusikk. Det er for øvrig den unge stammes samstemmige hyl, som De vet. Uten biler og skrunøler er ikke livet verdt å leve for dem.

Gilmer var gått bort til bokhyllen og hadde trukket ut første bind av Røeds slitte, velbrukte leksikon. Han vinket Røed til seg:

— Se der, sa han, jeg var ikke sikker på det, skjønner De. Er det ikke riktig?

Røed leste avsnittet: «Barn født utenfor ekteskap (etter 1/1 1917) har samme arverett som andre barn.»

— Han er 18 år, denne karen, sa Røed, og jeg var fullt oppmerksom på det der, Gilmer. Likeså det avsnittet lenger nede. Han pekte, og Gilmer leste med ubehag: «Den som forsettlig har drept arvelateren, kan ikke arve . . .»

— Var det spørsmålet aktuelt i forbindelse med ham? Gilmer så på Røed.

— En stund visste jeg ikke hva jeg skulde tro . . .

(Fortsatt side 25.)

En selvmordersaga.

Jeg har i mine venners krets en venn som finner livet ganske overflødig og derfor har for vane, simpelt hen, å ta sitt liv. Det gjør man ellers nødvendig.

Han myrder seg med regelmessighet med kølle, kniv, pistol — og bare never, og det er kun Vårherre selv som vet forklaringen på dette: at han lever.

Han resonnerer ganske rett og slett som så: når denne verden blir en plage, så må man vel i Herrens navn ha rett til nu og da å ta seg litt av dage?

Men når han desperat har lagt på svøm i Lethes flod, har dette alltid skjedd: En brenning bruser opp av floodens strøm og slynger ham i land på livets bredd!

En vakker dag forsøkte han å dale med hodet foran — tre etasjer ned. Han våknet samme natt på hospitalet, men burde vært et ganske annet sted.

Da var det altså fem kirurger fikk et kinkig puslespill: å sy igjen

i noenlunde brukbar mosaikk de spredte stykker av min gamle venn.

Og se, — en prøvet vitenskapsmetode kurerer ham. Skjønt slått en smule flat, så står han atter frisk og fullt parat til med fornyet kraft å knuse hodet.

En annen gang forsøkte han på trass å kaste seg i blinde foran trikken, men også da lot døden ham i stikken, fordi det skjedde på en holdplass!

Når allting svikter, sluker han en pille fra dødninghodeflasken som han har.

Hva nu, o død? Men døden gir sitt svar: Han kaster opp. Og det er meget ille.

Jeg møter ham engang iblant. Og ser: det siste sprang har gitt ham nok en skramme, en finger mindre. Og en krykke mer. Men ellers er han gud skje lov den samme.

Og ironien ved det hele er at de som frykter døden, ser jeg falle, og engang rammer døden vel enhver, men han blir den som overlever alle!

André Bjerke.



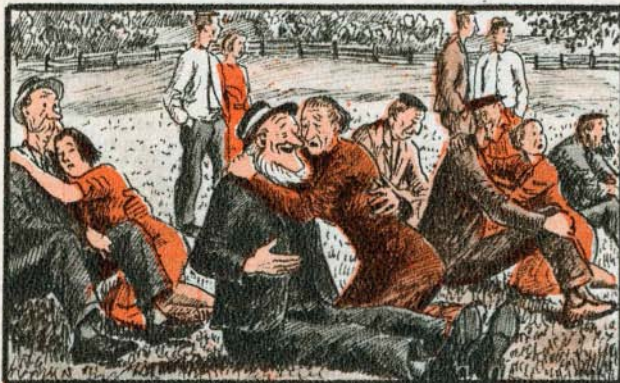
Jens von Bustenskjold



1. Under den store eika på Navarhaugen var det samlet en bra flokk da Bustenskjold, Myrenggubben og Bernt skomaker kom sjanglende. De tre kompisene som hadde fortært polpakka og satt til livs den siste glede, var blitt bra pussa og fryktet ikke lenger verdens ende. De slo seg ned på grasbakken og så ut som de frydet seg tross stundens alvor. No var det ikke att mer enn et par minutter før katastrofen skulde skje.



2. Men da madam Bustenskjold, Gelina Myrengen og Gurine i Røyskattlia fikk se sine ektemenn, kastet de seg om halsen på dem med tårer og kyss. — A, telgjev det vi har vørl slemme, sa de og var mest som engler. Ja, selv Gurine i Røyskattlia var blitt som en liten erkeengel. Hun gråt ustanselig ned i den strie luggen på skomakeren. Hun syntes kanskje hun hadde mest å sone.



3. — Jøss da, no er vi blitt så snille alle sammen at no kan verda godt gå under for meg, lesplet Myrenggubben. Han satt med armen kring livet på Gelina og syntes at det ble riktig en hugnadstund. Men Bustenskjold ble brått så filosofisk. — Var menneskene slike mot hverandre støtt, så ble livet skjønnere, sa han og stirret grunnende fram for seg. Om verda hadde stått, var dette et problem han hadde kommet til å tenke mer på.



4. Navarhaugbonden som hadde forstuet foten sin da han hoppet ut fra låvemønet, var lagt på en slagbenk midt under eika. Sprøne satt ved siden av ham og holdt ham i hånden. De hadde funnet hverandre til slutt og glemt alle synder og sorger. Forsønnings milde skjær lå over ansiktene deres, og de så rent lykkelige ut. — Rart slik som alt kunde lage seg når en bare fikk det vonde bort fra hjerterota.



5. Mannen fra Vangskjærnya som hadde kjeklet med Navarhaugbonden om den vesle skigarstubben gjennom alle år, satt ved den andre siden av slagbenken og hadde også kommet til skjønn enighet med Tore. Begge erkjente at de hadde hatt fell, og om de bare hadde kommet til å gjerde mer, så skulde de gjerdet det halve av stubben hver. Dumt var det at de hadde vært uvenner om så lite.



6. — Ja, no er klokka tolv, sa Bustenskjold med dyster stemme. Det gikk som et sukk gjennom forsamlingen, og alle stirret engstelig mot askantene og himmelen. Noen ynket seg og gråt, og Gelina Myrengen og Gurine begynte på en salme. Det lød trist og ødselig i stillheten. Men Myrenggubben klødde seg i nakken og tørrspyttet. No var han så full at han var like glad.

Dommedag i Oladalen.

FORTALT AV SIGURD LYBECK • TEGNET AV ANDERS BJÖRGAARD

335



7. Men minuttene gikk, og ingen verdens ting hendte. Sola skinte og en gauk tok på å gale inne i bjørkeskogen ved Røyskattilla. — Ko, ko, ko, ko, ko! sa den. Det var en sang til selve våren og livet. Myrenggubben klodde seg på ny i nakken og tørrspyttet. — Skulde en ha hørt slik gærning til gauk, sa han. Det kom så hverdagslig og befriende at det rent gjorde godt.



8. — Kvant over, meldte Bustenskjold. — Verda står piskandausen denna gongen au! Det var som alle våknet av en dvale. Gurine i Røyskattilla fikk igjen det strenge oppsynet sitt. — Da var det itte anna enn fusk og fanteri med denna plakaten, sa hun. — Det er vel noe den gamle hedningen i Plassbakken har vøri mester for att! Alle i hop stirret flaua på hverandre. — Jo, det skulde likne seg!



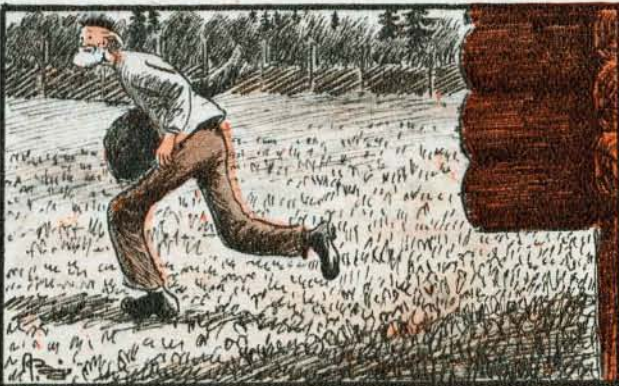
9. — Kanskje dere har en finger med i spillet dere au? heksed hun og knyttet nevene mot Myrenggubben, Bustenskjold og Bernt. — Neggu, pep Myrenggubben. Det våger je huggu på! — Å ja, det er itte stort verdtt håkkesom, sa Gelina. No var ikke him heller noen engel lenger. — Å, je tenkier det er såpass verdtt som det gåsehuggu ditt, svarte gubben kvast. Han var enno full og bra modig.



10. Gelina ble sint, og gubben fikk en lusing under øret så hatten drev av ham. — Der har du den! skrek hun. Borte på slagbenken hadde også verden fått tak igjen. Mannen fra Vangskjær-snyta svor på at han ikke vilde legge en pinne på den omstridte skigarstubben, og Tore la i ei svarte på det samme. Jo, det kunde ikke være tvil om at livet levde videre!



11. Bustenskjold hadde reist seg og sto ettertenksomt og snodde bartene. Han hadde et trist uttrykk i øynene. — Mitt hjerte gremmer seg, mumlet han. — Hvordan kan verden være annerledes når menneskene sjølve itte er likere? Han gjorde brått helt om og vandret stolt og ensom nedover vegen igjen. Det var som han så i et glimt at først og fremst måtte en holde dommedag over seg sjølv, skulde verden forandres.



12. På samme tiden sprang der en lang rekke ut fra Myrengstabburet med et kjøttlår under armen. Det var ingen annen enn den gamle hedningen fra Plassbakken. — Verden vil bedrages, mumlet han og flåret skjelt i skjegget. Og no hadde han passet anledningen til å kvarte litt suvel mens huset sto tomt. Det var nemlig han og ingen annen som hadde skrevet den bespottelige plakaten om dommedagen og verdens ende.

RUDYARD KIPLING

(Fortsatt fra side 6.)

kurat i dette også. Men det var ikke bare India Kipling hentet sitt stoff fra. Med like stor innforlivelse gjør han spranget fra Indias jungel til eskimoene i Mackenzie-deltaet, fra kvelerslangen Kaa, marabustorken og krokodillen til selhunden og sjøens dyr. Hans eneste nutidsroman, den første bok han utgav etter sine dikt, «Lyset som svant», er et sikkert og fornemt arbeid, men som psykologisk skildring er den mindre tilfredsstillende. Den mangler blod. Som skildrer av menneskeskjebner nådde han aldri langt, og han var klar over sin begrensning. Men når vi blir kjent med menneskebarnet Mowgli som lever opp blant ulvene i Seoneheiene i hans mest berømte bok, «Jungelboken», lever med i hans kamp mot tigreren Shere Khan, dirrer i spenning når den edle, svarte panter slår et slag på hans side, eller når den mektige kvelerslange Kaa jager på Mowglis parti, eller når den gamle, godmodige bjørnen Baloo lærer menneskebarnet hvorledes han skal klare seg i jungelen, dvs. livet, da er det som om våre hemmeligste og mest skjulte sanser passerer revy, og vi lever opp igjen i noe naturbetont inni oss selv, hvor jungelens jaktrop: «God jakt til alle og enhver som holder jungelens lov!» gir gjenklang.

Rudyard Kipling døde i 1936 som verdens mest populære forfatter for sin tid. Han var da blitt en beskjedne mann i sin gjerning: en som skrev, en som diktet, en som virket!

AUSTMENN

(Fortsatt fra side 15.)

dei slo tennene ut med ein meisel. So kom austmannen med «skrua» — eitt reiskap som dei skrudde på tanna. Det var ein stor framgang, og austmannen fekk god praksis.

Dei kunde vera flinke med prettor og austmennene, men det hende dei blei lurte sjølv og. Lensmannen i Våge lurte to austmenn stygt. Dei var svoltne om kvelden når dei kom, og mat fekk dei. Om morgenen kunde dei ikkje finna att hudskorne sine. Skorne? Jau, dei hadde dei ete opp i går kveld, kunde lensmannen fortelja. Han hadde hakka dei opp i småbitar og steikt dei saman med nokre fleskebitar, og alt saman hadde fare i austmennene.

Svoltne var dei nok ofte når dei kom over fjellet. I ein visestump heiter det:

«Der kom ein austmann austante han var so svoltne i maga. So fann han seg ei krekkingtua, der låg han i fjortan daga.»

Spå kunde dei og austmennene. I det heile var det tiltaksame folk og hadde gjerne noko å læra frå seg kor dei kom.

Dei spreke dølagutane var flinke hallingdansarar og imponerte storleg når dei i lag og bryllup spente i beten so det smali. Og fjordagutane tok etter so godt dei kunde, men dei hadde ikkje det laget som dølagutane. Kjem ein inn til gamle folk i gamle stover, kann dei gjerne segja: — der og der sette den og den austmannen støvle-hælen sin. Det er merke og minne etter ei tid som ikkje er meir.

Med austmennene fekk ogso fjordbygden dei første rud-navn på plas-sar og stykke. Soleis Haldru i Ulvik.

Røkjer ein etter vil ein finna at det er ikkje so få i fjordbygdene som ættar frå dei austmenn som slo seg ned her. Men mange drog og etterkvart vidare vestover — til Amerika. Ofte reiste heile huslyden eller dei gamle sat att og barna drog over havet.

No er austmannastraumen slutt. Det er meir eitt hende høve at det kjem ein austmann og slær seg ned i fjordbygdene. Men merke og minne etter dei som rудde jord, måla klister og himlasenger, gjette sauer, smidde eller skrudde ut tenner på fjordbyggen, vil ikkje snart bli utviska.

STEVENMØTET

(Fortsatt fra side 10).

alle på like fot. — Å, en kan få det utrolige på svartebørsen, om en har penger, innvendte Kvam.

— Ikke treværelsesleiligheter, ikke kjøkkenutstyr, ikke vogn og bleier til ungene! Og det skal vi engang få takke denne tiden for: at mennesker som normalt aldri vilde ha opplevd ulempene ved å bo trangt som i et ormebol, nå må finne seg i det. Etterpå vil de skjønne at det ikke lar seg gjøre for mennesker fra de laveste stenderne heller. At det ikke kan utvikles samfunnsnyttige individer på ett værelse og kjøkken. Forresten vil Deres årganger aldri komme til å fatte det. Men det er oss den nye tiden tilhører. Og vi skal vite å sette grensen for hva som kan bli budt et menneske! Forresten, det er jo ikke dette vi snakker om, la Arvid trett til. — Jeg er jo i grunnen kommet for-gjeves.

— Nei, sa Kvam hurtig. — Det er De ikke. For jeg tror jeg har lært noe av Dem. Ja, i forholdet til Brit, altså! Men det er no trist at det skulde gå slik med Dagny. Hun hadde fortjent å bli lykkelig, sa han ettertenksomt.

— Er det noen som har sagt at det er Dagny som er ulykkelig, da? vilde Arvid vite. Han gikk framfor Kvam ned de glatte trinnene som var blitt issvuller no.

— Jeg . . . jeg forsto det slik, mumlet Kvam.

Arvid lo. — Ja — ja, sa han bare.

Der den lille vegen fra kirken krysset vegen som førte til hagebyen, skiltes de.

— No skal De heim og leve videre, slo Arvid fast. — Og det er også riktig. Fordi De har en sønn som vil trenge en heim som er harmonisk. Det er ikke alle som kan skape det. Og si bare til Brit, at det den gangen, det var . . . bare en stemning. Fortell henne at De kan gi henne mer enn meg . . . i lengden.

— Takk, svarte Kvam, — men det var vel ikke det De var kommet for å si henne i aften?

— Jo, svarte Arvid. — Jo. Og hvis henne da! ropte han etter ham. — Lykkelige djevel, fødte han stilt og lavt til.

TRYLLEKUNSTNERENS

forbløffende kunster kan De også lære med våre enkle apparater. Illustrert katalog over trylleapparater, kortkunster og magiske nyheter blir sendt Dem mot innsendelse av 50 øre i frimerker.

TRYLLESTUDIO

Postboks 938, Oslo.



4304

Forbrent av solen?

Nei, hun har nok sørget for å beskytte den ømfintlige huden ved litt etter litt å venne den til å tåle solen. Ved hurtig bruning bruker hun Nivea Ultra-krem, ved gradvis bruning Nivea-krem.



Olaf Isaachsen

(Fortsatt fra 2nen omslagsside.)

rat de uheldigste periodene, overgangene til noe nytt, uten å ha styrke og klarhet til å ta sitt standpunkt. Men det han led verst under i disse årene da han hadde slått seg ned i Kristiansand, var den totale mangelen på kunstnerisk miljø. Ingen forsto ham her heller.

Som kultursamfunn var byen av de nyeste på Sørlandet, det var ingen bredde, intet oversyn, bare tørrborgerlighet der. Aristokraten Isaachsen kom etter hvert temmelig på kant med bourgeoisiet, han elsket dem vel ikke mer heller for alle de lilleportrettene og leilighetsarbeidene han måtte ta for dem, det var ikke én som kunde vurdere det han gjorde likevel. Enda kunde han ikke livnære seg, han var tragisk avhengig av Kunstforeningen i Kristiania, av dens innkjøp og bestillinger. Han hadde fått én på «Genrescene fra Middelalderen», til 150 Spesiedaler.

Isaachsens ulykksalige hang ved emner og uttrykksformer milelangt fra det som passet for ham, er et kapittel for seg. Ungdomsbetagelsen av Tidemand og Düsseldorfslendige «historiske skole», gikk igjen. År etter år tullet han med kappekleddede munker og lærde, han som var en svak tegner, og kolorist bare når han hadde inspirasjonsstoffet i naturen foran seg.

Aldri er det malt falskere profeter enn disse skjeggete nissene til Isaachsen. Han manglet jo enhver historisk innlevelsessevne; trass i en overdådighet av pergamentruller og andre effekter lyser det falskhet ut av bildene, og det er vel også det eneste som lyser, for ellers er de sauset i mørkebrunt «på gammel mester-manéer». Og om dette «Et historisk funn» som han kalte det, sa han sjøl i dypeste alvor, at det var hans «største og beste bilde».

Han malte det under tragiske omstendigheter, hans kone var død fra ham og barna, og da han orket å ta fatt igjen, la han et veldig, forglemmende slit i det. Han som ellers bar publikums uforstann med slik overlegen ro, raste denne gang, og været intriger overalt da bildet ble mindre godt mottatt. En kunde forstått Kunstforeningen om det bare var den slags de hadde fått, men Isaachsen hadde sendt dem perler iblant, og disse var det absolutt ingen som likte.

Den konvensjonelle oppfatningen reagerte overfor umiddelbare og saftige naturstudier, fattet ikke den kunstneriske vinningen, det veldig framskrittet de betydde i malerisk rendyrkelse; folk så bare at det var «grovt og uferdig». Det uroet og irriterte, som alt nytt. Og dette var i 1870-årene.

Ikke rart at Isaachsen søkte ut

igjen, for å leve litt opp i et kunstmiljø, men det var bare hans egen, uheldige stjerne som fikk ham til å velge Düsseldorf, for annen gang. Det var vel også sentimentale bånd som dro; hans kone hadde vært derfra. Imidlertid kvikket de par år i utlandet veldig opp; det var et ennå ubøyet menneske som kom tilbake for å ta kampen opp igjen i fedretraktene. Hans Parisbesøk hadde lært ham at det fantes andre store ved siden av Courture. Gustave Courbets mandige kunst fattet han dyp respekt for, så totalt forskjellig fra den første som den var.

Men mandig kunst, det er nettopp en betegnelse man med rette kan bruke om Isaachsens egen, når han malte sine interiører og friluftsstudier fra Sørlandet og Setesdalen. Da var han helt selvstendig, suveren som kunstner, en «plen-air»-maler som hadde drevet koloritten opp i en lysstyrke og friskhet langt forut for sin tid.

Olaf Isaachsen var en pioner der han satt nede i stiftstaden og kjempet mot de snevre forholdene og den elendige økonomien disse førte med seg.

En skulde trodd at den nystiftete kunstforeningen i Kristiansand vilde blitt ham en lojal støtte, men medlemmene hygget seg mye mer med det skrammelet de fikk sendende fra hovedstadens kunsthandlere enn hva de kunde få fra en mann de daglig så i gatene, og hvis omgang var dem til megen dydig forargelse.

Isaachsen hadde nemlig dannet sin egen krets, av originaler og ranglebøtter, han var jo en selskapsmann, lett omgjengelig, en ypperlig forteller og et charmerende menneske, en mann som ikke vilde bøye seg for borgerlig meningsterror. Folk fikk skumle så mye de vilde; det kan nok hende Isaachsen i ensom trass også ga dem noe å sladre om. Wilhelm Krag streifer dette i en av sine erindringsbøker; han husket ham fra guttedagene.

Olaf Isaachsen var en praktfull kar å se på, bare hans holdning var sikkert nok til å irritere folk. Rank og arrogant stakk han for mye av — kort og godt. Huset hans var fylt av antikviteter, arvestykker og ting han trass i sin dårlige økonomi hadde erhvervet seg etter hvert.

Han hadde praktglede og skjønnehetsfølelse; stilsyn og smak derimot kunde ikke tiden gi ham. Noen original ånd, noen dyp kunstnerkarakter kan man ikke finne hos ham, men maler var han i en ganske sjelden grad. Vi ser det bare i glimt, en mer ujevn kunstner kan vanskelig tenkes. Til gjengjeld er disse glimtene så lysende, så rene og sterke at de er

som baunebluss, bud om den store fornyelsen norsk malerkunst skulde undergå i hendene på den unge kommende garde, 80-årenes fylking.

Isaachsen traff så vidt en ung maler Taulov, som han havde stor nytte af at være sammen med, en sommer ute ved sørlandskysten. Man kan trygt anta at den annen heller ikke hadde mindre nytte. Men ellers var Isaachsen tragisk alene.

Olav Isaachsen var foregangsmanden. Han malte tingene fordi de var malerisk interessante, datiden kunde si fy og æsch så mye de vilde, i forargelse over realistiske bondestuer og annet upassende. Men maleren frydet seg over den praktfulle patina tiden hadde gitt tingene, støv og skitt bare mettet tonene, gjorde dem ennå dypere og klangfullere. -- Det var også maleren i ham som stoppet opp ved studiene av den sårete setesdølen og lot hele oppmerksomheten følge de klingende farge-motsetninger mellom klær og bakgrunn og slåsskjempens egen kropp.

Aller best likte han seg på mørkeloftet, som det han malte på Ose i 1878, hvor de rosemalte kistene sto fulle og bjelkene over bøyde seg under bunker av saumete bunader; da kunde han malerisk fråse i virkeligheten, følge det hemmelighetsfulle spillet av liv i skyggene, slikt han folte og formet bedre enn noen annen. Så gode figurskildringer gjorde han heller ikke andre steder enn i Setesdal. Staute og strie folk, de hadde nettopp den holdningen han ubevisst savnet hos mange; frihet og sjølrådighet.

Olaf Isaachsen ga heller ikke opp et øyeblikk den sjølrådde stillingen han hadde slitt seg fram til som kunstner. Han slappet ikke av, han holdt høyden i sine gode bilder, strammet heller kravene, dyrket mer og mer det rene stoffet. Format og sujet var oftest særdeles fordringsløst, men fargene klang stadig lysere og sterkere, slik som i det lille mesterverket «piken under syrinbusken», hvor rene grønne og blå toner, slik som hans generasjon ellers aldri malte, sang i bildet.

Han ble en ensom naturdyrker de siste årene, holdt til i en hytte inne i skogstraktene, inntil skyggene endelig sluttet seg helt om ham.

— Men i en annen sal i Nasjonalgalleriet, langt fra læreren Coutures effektnummer, henger noen små fargemettete bilder. De vokser under betraktning, det spiller i dem; stoffet er til å strekke hendene mot, slik følger en det som er gjengitt langt der inne. Livet lever og gløder i dem, inn i de dunkleste krokene. Dette uforgjengelige livet er Olaf Isaachsen mester for.

Det er krigen si skyld

(Fortsatt fra side 13).

— Du er gal, de skal ha det.

— Tøys, gjenta mi, sa Hans og satte over, det smakte mest som i gamle dager. Summet av stemmer brøt opp til dem, av og til var det stille, Alf lo gnelrende og høyt da han fikk fløte i skjeen sin.

— Godt, sa han, Alf vil ha mer.

Han fikk mer, de hadde det søndagsgildt på kammerset og var langt borte fra krigen. Det var stille nede, de bad kanskje. De sang igjen, og de gikk til slutt. Hjørdis bar ned etter kaffen, Hans lå og leste i romanen sin, og hun likte så godt at han lå slik når hun kom opp igjen. Det var ikke flere gjester igjen hos farmor, det var stille. Hun traff ingen på kjøkkenet heller, hun var redd da hun gikk ned trappa. Men Hans

skulde ligge og lese i romanen når hun kom igjen, hun ønsket det.

Farmora sa ikke et ord til frokosten dagen etter, men rasjonen var som den pleide, litt smør, svart brød, ikke sukker. Hun hadde søtet grauten med kunststoff, Hans kjente det igjen fra brakka. Han sa ingenting, men Alf gråt, og det var røyk fra komfyren som før. Hans sa ingenting før han kom heim, og Hjørdis lå over senga og gråt. Hun fortalte det forsiktig, redd. Mor hans hadde sagt fra, hun hadde stjålet mjøl og sukker, hennes egen svingerdatter stjal i hennes skap. Det var nokså vanskelig, Hans oppfattet det ikke, han satt lenge og så på henne før han gikk ned.

Hjørdis hørte ikke noe først, men siden kom harde ord gjennom det tynne golvet.

— Hun har det godt, hørte hun mor hans si, hun har deg og får ené ongen etter den andre, du ser henne ikke som hun er!

Han tok igjen, han var høyrøstet og ikke lik hennes Hans. Han svor og slo i kjøkkenbordet, de skjentes åpent. Hun skrek opp om misjonen, Kinamisjonen. Og Hans skrek: Til helvete med Kinamisjonen din, hører du! Det ene ordet tok det andre, til det endelig ble så brått stille, bare noen hikst etter at hun hadde hørt sitt navn bli nevnt flere ganger uten at hun oppfattet hva det var. En tanke flagret kaldt gjennom henne, det prikket i huden og hun skvatt opp og fór ned trappa, reiv opp kjøkkendøra og ropte til Hans:

— Ikke gjør det, Hans, ikke gjør det!

Han sto med et grovt vedtre løftet over mora, han holdt henne fast mot kjøkkenbenken, hun skrek ikke lenger, men var bleik og utstående i øynene. Hans slapp henne, slapp vedskia og satte seg på bordet. Hjørdis hang om halsen og Hans og kjente han skalv:

— Hun — hun kalte deg, sa han, og ongene. Mine onger.

— Du —, svarte mora, du vilde drepe meg! Ja.

— Ja, sa han rolig. Je vilde kanskje det. Je skjønner det ikke.

— Du skal ut av huset, sa hun og ble modig igjen.

— Å nei, sa han og reiste seg,

han ble kald av det. — Hent korta våre, sa han, fort.

Hun stavret inn etter korta, slengte dem på bordet uten et ord.

— Se etter om de er der alle, sa Hans og ga Hjørdis dem.

— Nei men Hans, sa hun og pustet tungt.

— Se etter, sa han, og Hjørdis bladde gjennom dem, fire kortbunker, klipt godt på forskudd. Hun kjente det i seg igjen, det er mine kort, for mine onger og min Hans. Hun sa hva som manglet og som var kjøpt. Hans så sløvt på mor si.

— Hent det, sa han, mjølet, sukkeret, alt.

— Men men je har betalt det, og je skal ha møte

— Hent det, sa han, og han kjente han skalv igjen. Mora tok fram en stor pose kvitt mjøl, en pose gryn og sukker. — Der, sa hun, men dere skal ut av huset.

— Åja, du kan jo prøve, sa han kort, er det det, Hjørdis?

— Ja, sa hun, men?

— Ta det og ha det i verktøykista mi, og pass på korta sjøl. Den fordømte krigen, sa han og gikk bak henne uten å lukke døra. Den slo i etter dem, og det ble stille.

Hjørdis kjente hun skalv lenge etter hun hadde lagt seg, hun måtte opp med Alf, han var syk og måtte på potta. De hørte flydur langt borte i natta, det skyet over igjen.

— At du kunde, Hans, hvisket hun til ham, hun visste ikke om han var våken enda, men han snudde seg og kyste henne lett på kinnet. Slik som i gamle dager, tenkte hun, og en tåre rant over kysset hans på kinnet hennes.

— Det er krigen si skyld, sa han, det er så håpløst alt sammen.

— Ja, sa hun, når den er slutt skal vi ha det bare godt, og aldri tenke på dette mer. Det skal nok gå, Hans. Men det må aldri bli sånn mer, må det vel?

— Nei, sa han, det hadde ikke blitt slik no heller, det er bare krigen si skyld.

Hun hørte hjertet hans slå fort og hissig, som på et opphisset barn. Hun strøk ham over kinnet, og han dro henne inn til seg og klemte henne hardt. Vesla likte det ikke, hun sparket tydelig før Hjørdis sovnet, i en søt lykke.

A/s C. BROSE

Pilestredet 9. Oslo. Tlf. 10717, 11341

Kirurgiske
instrumenter,
kunstige lemmer,
sykepleierartikler.



K-A-SKOLEN

KORRESPONDANSE AKADEMIET
Solligaten 1, Oslo.

Fullstendig kurs i Realskole, Gymnas, Handel, Språk, Teknikk, Håndverk, Landbruk, Skogbruk, Hagebruk, Forfatterskap, Tegning, Maling, Musikk, Navigasjon, Motoriære, Sykepleie, Orientering - bruk av kart og kompass o.m.a.

Mot innsending av denne annonsekupong får De fullstendig plan. Samtidig får De gratis **NORSK YRKESLEKSIKON**

med oppgave over utdanning til mange hundre forskjellige stillinger. Vedlegg 20 øre til porto.

Navn:

Adresse:

KLIPP UT

M. F. A. 12

Sporsnø uten spor

(Fortsatt fra side 19.)

— Hva er det for hemmelighets-kremmeri? sa Elsa og kom bort til dem.

— Vi konspirerer om arven din, sa Gilmer, du må nok avse noe til den nye broren din! Det er et spørsmål om jeg ikke må renonsere på deg no når det kommer noen og reduserer medgiften din . . .

— Fy! sa hun og slo ham lett på munnen, men det er første gangen du nevner det ordet, der!

Men plutselig vendte hun seg til Røed:

— Hva heter han? Er han lik . . . far?

— Ingen tvil om paterniteten, frk. Strøm, sa han, Arne Henriksen kalte han seg — morens forslag, skjønner De.

— Sitter han her? sa hun, jeg kan vel ikke gå opp og se på ham?

— Nei, det kan jeg ikke tillate, svarte Røed alvorlig. Og da hun ble forskreket over hans alvor, lo Brumbas og tilføyde:

— Men vil De hilse på ham, skal jeg få ham ned her.

— A ja! sa Elsa og klappet i hendene. Den lille, spontane rørselen viste hvor levende hun var opptatt av dette nye. Gudskjelov, tenkte Gil-

mer, no vil hun fort komme over det andre.

De satt og ventet. Det slo Karsten Gilmer at i alle de merkelige og dramatiske rettssakene han hadde vært med på, kunde ikke huske en mer rørende episode enn den de no satt og spilte med i.

Da gutten trådte inn, fant han seks øyne retet mot seg i stedet for bare de fra «den grå, barske mannen». Han stusset litt, men Røed vinket ham nærmere. Han så bedre ut alt, bar hodet høyere, øynene lyste uredde mot de to fremmede.

— No, Arne, sa Røed, hvordan går det?

Gutten smilte, han hadde helt tillit til Røed no:

— Fint! Fikk en bok om mekanikk og har lest i hele dag.

Elsa Strøm hadde reist seg. Den store spenningen over denne ukjente broren som kom til henne fra en fengselscelle, var over. Hun hadde konstatert visse, nesten smertelig kjente trekk i det noe magre, men ganske pene ansiktet, mørke øyne, mørkt hår og meget velpleide tenner.

Med en impulsiv rørsle sprang hun bort til ham. Gutten trakk seg litt skremt unna.

— Ikke vær redd, Arne, sa Røed, det er din søster. Når vi er ferdig med den lille ubehageligheten i retten, skal du bo hos henne.

Gutten dreide seg rundt på hælene og så åndeløst på Elsa. Pusten hans kom og gikk i lange hiv. Han var helt ute av seg. Hva var det han opplevde her? Nei, sannelig, der smilte hun til ham, den pene damen. Før han visste ordet av det, smilte han tilbake. Noe keitet, det var en stund siden han hadde vært vant til å meddele seg ved smil.

Elsa strøk ham over det mørke håret:

— Du er jo så stor at det slett ikke går an å kalle deg Veslebror. Hvordan er det her? Er Røed slem mot deg? Hun sendte Røed et ertende smil.

— Nei, sa gutten bestemt, han har vært real mot meg.

— Ja, det tror jeg òg det. Jeg bare spøkte, skjønner du. Jeg tenker vi skal få det hyggelig sammen, Arne. Vi skal hygge oss vi to, arbeide i hagen i sommer og spille og . . .

— Enn jeg da? sa Gilmer forurettet, skal jeg sjaltes helt ut?

— Skal han få bli med? Hun lo til gutten.

Med et alvorlig, kritisk ansiktsuttrykk mønstret gutten Karsten. Så sa han med øynene festet på Elsa:

— Ja.

— Svoger Karsten, sa denne og grep guttens hånd, jeg må skynde meg og krympe denne nye, verdige titelen!

Gutten tok litt sky mot hånden hans, men ga den et fast trykk.

Da han skulde gå opp igjen, stanset han på dørterskelen, så seg tilbake og spurte, med øynene fastklebet på Elsa:

— Er det helt sant?

— Ja, kors på halsen, sa hun og vinket, jeg skal komme og hente deg, Arne!

Alle sto stille en stund. Hver hadde sitt å tenke på.

Så tok Røed et skritt og grep Elsas hånd:

— Hjertelig takk, frk. Strøm. De kommer sikkert ikke til å angre dette.

— Det er meg som skal takke Dem, sa hun, jeg kjenner det som jeg har fått mer igjen enn det jeg mistet.

— Samfunnet må ta vare på menneskemateriellet sitt når det er godt



830-SOLYPUSS
GIR DEN MEST STRÅLENDE
OG VARIGSTE GLANS
Der er intet så godt!
NORSK FABRIKAT



BRUK DEN LYSE ÅRSTIDEN

til frihåndstegning og maling ute. Vår korrespondanseskole har spesialkurser for alt i tegning og maling. Landskjente lærere innestår for at undervisningen er den beste som kan skaffes på opprødet. Eget fag også for yngre og helt uavete. Og Rukjølmeiere.

SPANGE'S

BREVKURSER — BOKS 2219 — OSLO

Send meg skolens illustrerte plan med elevarbeider. Svarporto legges ved.

Navn:

Adr.: M. 12.

Lær Dem Jiu-Jitsu



Den som kan denne forsvarsmetode vinner alltid, for han vet hvordan grepene skal tas og hvor slagene skal treffe for å ha den lammende virkning. Bestill allerede i dag boken: Jiu-Jitsu Grep. På et par timer kan De lære Dem en masse tricks. 36 illustrasjoner. Pris kr. 3,03. Sendes mot postoppkrav.

J. W. WETTERGREEN - Torvet 12. Avd. C. Oslo.



Snakk om vertikaler!

ja, nå kan dere gjerne beholde Kleiva for meg, for her bærer vi frem sommern. Med sola og brygga og båten og ti tusen ganger Ludvig Armsterk . . . Hva, bannsupert — FLUSH altså!

virke i det, sa Røed. De tok avskjed meget hjertelig.

Røed satte seg i stolen sin. Han røykte ikke, den gamle Brumbas, ellers hadde det no vært like før han hadde tent en sigar.

— Ja, tenkte han, samfunnet må ta vare på sitt menneskemateriell, gi det de sjangser som kan føre opp. Ellers ender de bare i klørne på ågerkarler eller i klørne på politiet.

— Denne drapsmannen, fortsatte han tankegangen sin, blir jeg mer og mer nysgjerrig etter å få hilse på, for den karen har sannelig fått utrettet noe. No har jeg gravd i Jonas Strøms bøker så lenge at jeg helt ut

kan vurdere den karens «innsats» i samfunnet. Ja, ja, Strøm. la de døde hvile i fred, Brumbas! Jonas Strøm er død. Men et eller annet steds i byen går enno drapsmannen hans, der går kvinner som han elsket og bedro, jorden fryser til på graven hans, mens de kvinnene må fortsette å «leve» i den skyggetilværelsen han førte dem inni. Og politiet må fortsette arbeidet for å få fatt i han som forårsaket at denne nye graven ble kastet igjen i dag. Om Jonas Strøm aldri så mye hadde vært et slett menneske, en stor kjeltring som hadde skapt mye vondt og lite godt, så måtte ikke det offentlige gi opp. Samfunnet, den offentlige hevneren, måtte ha hevn, om ikke for annet så for prestisjens skyld..

Men dessverre, denne hevneren sto fast. Enno hadde de ikke en aning om hvem som onsdag 23. november kl. 18,20 hadde slått stålstangen inn i Jonas Strøms hode og satt en ond og verdiløs hjerne ut av funksjon. Intet spor i drapet. De to tyveriene ble ingen flær i hatten. Røed syntes selv han ble mer og mer grå for hver dag, kriminalsjefen ble sur, pressen var på veg til den åpne harselasen. Det hele var en øm byld. Når vilde det gå hull på den?

Røed tok på seg frakken og gikk heimover. Utenfor den store bygningen stanset han et øyeblikk og så opp mot cellene i bakgården:

— Han sover vel bedre i natt, tenker jeg.

Hadde virkelig Brumbas en klump i halsen, eller hadde han forkjølet seg?

(Forts.)



Det første
jeg ønsker er

GOMA

VITAMIN BARNESÅPE



Skriv i dag
etter jubileumsårets skoleplan,
studiehåndboka for «N. K. S. Realskole
og gymnas» og andre opplysninger.

Navn:

Adr.: M. F. A.

NORGES STØRSTE OG ELDSTE BREVKOLE

NORSK KORRESPONDANSESKOLE

Øvre Vollgt. 13, Oslo - Postgirokonte 8010 - Grunnlagt 1914



Hipp hurra!

Burnus blir det mere a'.
Like god og like drøy,
sparer såpe, arbeid, tøy.

BURNUS

BLØTEMIDDEL

THAU

HUSK
at gardinene skal møte
sommeren i nye, lysekte

finns

HJEMMEFARGER
«Det. beste som finns».

FABRIKANT: FINN HVISTENDAHL, OSLO

I Oslo fås mønstrene i vår ekspedisjon, St. Olavs gt. 3. — I Trondheim fås mønstrene i Bladsentralen, Krambodgt.

Mønsterkupong nr. 12

Skriv tydelig med blyant.

Jeg bestiller.....stk.

av mønster nr.

Navn:

Gate, nr.:

Poststed:

40 øre vedlagt, 2 tyvres frimerker.

Mynter må ikke vedlegges. Bestillingene må sendes i lukket konvolutt og frankeres med vanlig brevporto.

De lesere som glemmer på magasinet og kvier seg for å makulere det ved å måtte klippe ut mønsterkupongen, kan skrive av mønsterbestillingen på et alminnelig brevark. Pass bare på at det riktige mønsternummer blir angitt.

Magasinets mønsteravdeling Boks 520, Oslo

Når De har lest dette magasin, så send det til Frontkjemperkontoret, Stortingsgt. 12, Oslo, som besørger det videregående til frontkjemperne.

Magasinet For Alle utgis av A/S Magasinet For Alle, St. Olavs gt. 3, Oslo. Postadresse: Boks 520. Erhvervsmessig utlån av bladet er forbudt. Kassadag hver tirsdag kl. 10—14. Telefoner: Ekspedisjon, kontor og annonseavdeling 13 462, redaksjon 16 287.

Trykt hos Emil Moestue A/S.